

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GELİŞMEKTE OLAN EKONOMİLERDE SOSYAL İNOVASYON
VE MİLLİ YENİLİK SİSTEMLERİ

Veciye TAŞCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

GEBZE

2022

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GELİŞMEKTE OLAN EKONOMİLERDE
SOSYAL İNOVASYON VE MİLLİ YENİLİK
SİSTEMLERİ

Veciye TAŞCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Salih Zeki İMAMOĞLU

GEBZE

2022

GTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 29/06/2022 tarih ve 2022/23-15 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 19/07/2022 tarihinde tez savunma sınavı yapılan **Veciye TAŞCI**'nın tez çalışması **Strateji Bilimi** Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Prof. Dr. Salih Zeki İMAMOĞLU

ÜYE

: Prof. Dr. Ayşe GÜNSEL

ÜYE

: Doç. Dr. Serhat ERAT

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun

...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

ÖZET

Sosyal inovasyon ve Milli Yenilik Sistemleri (MYS) son yıllarda üzerinde önemle durulan konulardır. İnovasyon, akla gelebilecek her alanda ortaya konabilen ve sistemleştirildiğinde mikro ve makro her düzeyde etkili sonuçlar doğurabilen bir olgudur ve farklı türleri mevcuttur. Bu türlerden biri olan sosyal inovasyon; sosyal bir soruna getirilmiş önceki yöntemlerden daha etkili, verimli, sürdürülebilir, adil ve özgün bir çözüm olarak önem kazanmaktadır. MYS ise faaliyetleri ve etkileşimleri yeni teknolojileri başlatan, geliştiren ve yaygınlaştıran kamu ve özel sektörlerdeki kurum ve kuruluşların bir ağı olarak özellikle gelişen ekonomiler için ayrı bir öneme sahiptir. Sosyal inovasyon ve MYS, gelişen ekonomilerin gelişmiş ekonomi grubuna girebilmeleri için üzerinde önemle durmaları gereken hususları kapsamaktadır. Bu çalışmanın amacı, literatürde sosyal inovasyon ve MYS'nin gelişen ekonomiler bağlamında ele alındığı çalışmaların betimsel içerik analizinin yapılması ve bunların çeşitli kıstaslara göre eğilimlerinin ve hangi hususları kapsadığının belirlenmesidir. Bu maksatla Web of Science (WoS) veritabanından çeşitli kriterlere göre belirlenen SSCI endeksli 77 bilimsel makaleye betimsel içerik analizi uygulanmıştır. Sonuçlar; iş birliği, etkileşim, yenilikçi bir kültür ile dinamik ve etkin politikaların bir çıktısı olarak inovasyonun meydana gelmesindeki önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın, gelişen ülkeler bağlamında sosyal inovasyon ve MYS ile ilgili gelecekte yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon, Sosyal İnovasyon, Milli Yenilik Sistemleri, Betimleyici İçerik Analizi, Gelişen Ekonomiler

SUMMARY

Social innovation and National Innovation Systems (NIS) have become the issues that have been prominently emphasized especially in recent years. Innovation is a phenomenon that can be practiced almost in every field, hence it has various types. One of these types, social innovation, which can be defined as a more effective, efficient, sustainable, fair and original solution to a social problem than previous methods becomes increasingly important. Similarly; NIS which can be described as the network of institutions and organizations in the public and private sectors whose activities and interactions initiate, import, develop and disseminate new technologies is getting more important, too. Social innovation and NIS encompass the issues that developing economies should consider to catch the advanced economy class, i.e. the level of economically and socially developed countries. The aim of this study is to conduct a descriptive content analysis of the research in the literature where social innovation and NIS are addressed in the context of emerging economies, and to determine their tendencies in terms of various preset criteria. To this end, SSCI indexed 77 articles were selected according to various preset criteria from Web of Science (WoS), and analysed. The conclusion section includes the evaluation of the trends obtained from the findings. The findings highlight the importance of collaboration, interaction, an innovative culture, dynamic and effective policies to obtain innovative outcomes. It is expected that this study will contribute to future studies on social innovation and NIS in the context of developing countries.

Keywords: Innovation, Social Innovation, National Innovation Systems, Descriptive Content Analysis, Emerging Economies

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada kıymetli fikirleri ve sabrıyla bana yol gösteren değerli tez danışmanım Prof. Dr. Salih Zeki İMAMOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Değerli destekleri için Doç. Dr. Serhat ERAT ve çalışma arkadaşım Arş. Gör. Eda Dilara AYBER'e çok teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan babam Mehmet Ali TAŞCI ve annem Fatma TAŞCI'ya çok teşekkür ederim. Bana çok değerli bir birikim kazandıran ve desteğini hissettiren TÜBİTAK BİLGEM satın alma ekibindeki arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitim hayatımın çeşitli safhalarında yanımda olup beni desteklemiş tüm öğretmenlerime, Lisans ve Yüksek Lisans Hocalarıma, dostlarıma ve aileme sonsuz şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
SUMMARY	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
TABLolar DİZİNİ	vii
1. GİRİŞ	1
2. SOSYAL İNOVASYON	4
2.1. İnovasyon Kavramı, Önemi ve Türleri	4
2.2. İnovasyon ile İlişkili Kavramlar	6
2.3. Sosyal İnovasyon Tanımı ve Önemi	8
2.4. Sosyal İnovasyon Süreci	17
2.5. Sosyal İnovasyonu Ölçümleme Çabaları	19
2.6. Sosyal İnovasyon, Sosyal Girişim ve Sosyal Girişimcilik	21
2.7. Gelişen Ekonomiler için Sosyal İnovasyonun Önemi	24
2.8. Sosyal İnovasyon Örnekleri	26
3. MİLLİ YENİLİK SİSTEMLERİ	28
3.1. Milli Yenilik Sistemleri Kavramı ve Önemi	28
3.2. Yenilik ve Ekonomi İlişkisi	32
3.3. MYS Yaklaşımında Kullanılan Makroekonomik Göstergeler	35
3.4. Milli Yenilik Sistemlerinin Unsurları	36
3.5. Gelişen Ekonomilerde Milli Yenilik Sistemleri	38
4. METODOLOJİ	43
4.1. Araştırmanın Amacı ve Kısıtları	43

4.2. Araştırmanın Yöntemi	44
4.3. Veri Analizi ve Bulgular	46
4.3.1. Makalelerin Yayın Yılına Göre Dağılımı	46
4.3.2. Makalelerin Yayımlandıkları Dergiler Bazında Dağılımı	47
4.3.3. Makalelerin Araştırma Alanlarına Göre Dağılımı	48
4.3.4. Makalelerin Temalarına Göre Dağılımı	49
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	54
KAYNAKLAR	57
ÖZGEÇMİŞ	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sekil No:

Sayfa

2.1: Sosyal İnovasyon Süreci

17

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
2.1: Sosyal İnovasyon Kavramının Beş Geniş Kullanım Özeti	11
2.2: Sosyal İnovasyonun Özellikleri	12
2.3: Sosyal İnovasyonun İlişkilendirildiği Teoriler	14
2.4: Yerel Sosyal İnovasyon Yaşam Döngüsü	18
2.5: Sosyal İnovasyonu Ölçme Denemeleri	19
2.6: Sosyal İnovasyon Alanında Tartışılan Önemli Kavramlar	21
3.1: Öncüleri tarafından yapılan MYS tanımları	28
3.2: Maddi ve Sosyal Kalkınma Yaklaşımları	33
3.3: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin MYS'lerinin Karşılaştırılması	38
4.1: Makalelerin Belirlenmesi	43
4.2: Makalelerin Yayın Yılına Göre Dağılımı	44
4.3: Makalelerin Yayımlandıkları Dergiler (Sosyal İnovasyon)	45
4.4: Makalelerin Yayımlandıkları Dergiler (MYS)	46
4.5: Makalelerin Araştırma Alanları	47
4.6: Makalelerin Temaları-Sosyal İnovasyon	48
4.7: Makalelerin Temaları-MYS	49

1. GİRİŞ

Günümüz dünyasının her alanda sürekli değişmekte olan koşullarına uyum sağlayabilmek hem bireyler, hanehalkları ve firmalar gibi mikro düzeydeki aktörler hem de gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülke ekonomileri için zaruri hale gelmiştir. Dolayısıyla her saniye değişen ve gelişen şartlara uyum sağlayabilmek için gerekli beceri ve yeteneklere sahip olmak ve bunları sürekli geliştirmek gerekmektedir. Bu beceriler tesadüf veya şans eseri edinilebilecek kazanımlar değildir. Sistematik bir yapıları ve stratejik planları olmadan ne mikro ne de makro düzeydeki oyuncular her an evrilen koşullara uyum sağlayabilir. Hatta uyum sağlamanın da ötesinde proaktif davranış sergileyemeyen aktörler, ya kendi yağlarında kavrulacaklar ya da yok olma riskiyle karşı karşıya kalacaklardır. Yani, başkalarının belirlediği koşullara göre reaksiyon almaktansa, koşulları oluşturmak ve çevreyi şekillendirici davranışlarda bulunmak, geleceğe uzanmak için büyük öneme sahiptir. Abraham Lincoln'ün dediği gibi “geleceği tahmin etmenin en iyi yolu, onu inşa etmektir.” İnovasyon, geleceği şekillendirmeyi sağlayan en önemli araçlardan biridir. Varlığını sürdürmek ve rakiplerini geride bırakmak, ancak inovasyona açık ve bu konuda öncü olmakla mümkündür.

Fikir ve uygulama olarak geçmişi oldukça eskiye dayansa da bir kavram olarak inovasyon henüz son birkaç on yılda sıkça duyulmaya başlanan, çeşitli şekillerde tanımlanan, akademide ve iş dünyasında yeni yerleşmiş bir olgudur. İnovasyon ifadesi Latince kökenli “innovatus” kelimesinden türemiş olup, yenilemek ya da değiştirmek anlamına gelmektedir (Elçi, 2006). İnovasyon kavramı ilk olarak zenginlik ve refah oluşturma, rekabet gücü kazanma ve piyasa konumu elde etme hedefleriyle ilişkilendirildiği ekonomi biliminde boy göstermiştir (Solis-Navarrete et al., 2021). Bu hedeflerin gerçekleşmesine önemli katkı sağlayan inovasyonun başı ve sonu belirli tek bir olaydan ibaret olmayıp, bir süreç olarak ortaya çıkması, inovasyonun sistemli bir şekilde yürütülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Sürecin gerçekleşeceği ortamların ise birtakım özelliklerle donatılmış olması gerekmektedir.

İnovasyon; bir ürünün veya bir hizmetin ilk defa ortaya konması ya da üretim sürecinin farklılaşmasıdır. Hızla yükselen rekabet ortamında makro ve mikro düzeyde

öne geçebilmek için ülkeler ve işletmeler, inovasyon meydana getirmelidir. Nitekim günümüzün gelişmiş ekonomilerinde, firmalar ve örgütler yenilik konusunda daha atak ve proaktif olduklarından bulundukları ülkelerin ekonomilerinin gelişmiş kategoriye sıçramasına katkı sağlamıştır. İnovasyon kavramı sistem yaklaşımıyla ele alınıp uygulanırsa, özellikle gelişmekte olan ekonomiler için toplumsal ve ekonomik sorunlara zamanında ve pratik çözümler getirmek kolaylaşacak ve dolayısıyla refah artışı sağlanacaktır. Bu bağlamda inovasyona sistem yaklaşımı kazandıran milli yenilik sistemleri (MYS) ve sosyal inovasyon, toplumların ve özellikle gelişmekte olan ekonomilerin ilerlemesi ve halklarının hayat standartlarının yükselmesi açısından önem arz etmektedir.

MYS, faaliyetleri ve etkileşimleri yeni teknolojileri başlatan, geliştiren ve yayan kamu ve özel sektörlerdeki kurum ve kuruluşların bir ağıdır (Freeman, 1987) ve özellikle gelişmekte olan ülkeler için etkin bir MYS, ekonomik kalkınma başta olmak üzere birçok hususta itici bir güçtür. Maddî kalkınmaya sosyal kalkınma eşlik etmezse toplumun refah ve esenliği tam olarak sağlanamaz. Bu noktada birincil amacı kâr elde etmek değil de toplumsal sorunlara çözüm üretmek olan sosyal inovasyonlar ayrı bir önem kazanmaktadır. İşletmelerin dolayısıyla ülke ekonomilerinin rekabet edebilmesi ve kaliteli ürünler ortaya koyabilmesinin farklı inovasyonlar ortaya koymalarına bağlı olması gibi toplumsal kalkınma, refah ve daha iyi yaşam koşullarına erişmek için de sosyal inovasyonlar büyük öneme sahiptir (Ateş, 2022). Dolayısıyla MYS ve sosyal inovasyon ikisi birlikte; maddî, insanî ve sosyal kalkınma için önemli bir itici güçtür.

Sosyal inovasyon, diğer inovasyon türlerinden öncelikli amacının sosyal bir ihtiyacın karşılanması veya sosyal bir problemin çözülmesi amacını gütmesiyle farklılaşmaktadır (Web 1, 2007). Sosyal inovasyonlar, sosyal bir ihtiyacı alternatiflerinden daha etkin ve yenilikçi bir yolla giderme hedefiyle güdülenen ve birincil amaçları sosyal olan kuruluşlar aracılığıyla yayılan yenilikçi faaliyetler ve hizmetlerdir (Mulgan, 2006). Bu nedenle başarılı inovasyon ve dönüşümü hedefleyen girişimciler, şirketler ve kuruluşlar için tetikleyici bir kavram olarak kabul edilmiştir (Foroudi et al., 2021) ve dolayısıyla sosyal inovasyonlar, çeşitli ekonomik ve siyasi belirsizlik ve risklerle daha sık karşılaşılan gelişmekte olan ülkeler için ayrı bir öneme sahiptir. Toplumsal sorunları kimin çözeceği önemli bir soru olmakla beraber, teknolojinin bilhassa iletişim teknolojilerinin bu denli gelişmiş olduğu bir çağda çözümün tek bir aktörden beklenemeyeceği ya da tek kanallı bir çözümün sürdürülebilir olmadığı açıktır. Sosyal inovasyon, sosyal sorunların çözümü

beklentisini sadece kamu sektörü gibi belirli aktörlerin üzerinden kaydırıp, katılımcı bir yapı gerektirir. Dolayısıyla, sosyal inovasyon kamu sektörünün çok etkin olmadığı gelişen ekonomiler için toplumdaki herkesi çözüme dâhil etmesiyle de ayrı bir öneme sahiptir.

Sosyal inovasyon ve MYS literatürü daha çok gelişmiş ekonomiler etrafında şekillenmiştir. Bu çalışmanın amacı, sosyal inovasyon ve MYS kavramlarını geliştirmekte olan ülkeler bağlamında incelemek ve sosyal inovasyon ile MYS alanlarında vurgu yapılan temaları ortaya çıkarıp sosyal inovasyon ve MYS ile ilgili politikaların şekillenmesine katkıda bulunmaktır. Literatür taramasında sosyal inovasyon ve MYS'yi birlikte gelişen ekonomiler bağlamında değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Böylece literatürdeki bu eksiklik giderilmeye çalışılacaktır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, sosyal inovasyonun tanımı, süreci ve sosyal inovasyon ile ilgili kavramlara yer verilmiştir. İkinci bölümde MYS kavramının tanımı, unsurları ve gelişen ekonomilerdeki özellikleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise metodoloji ve bulgulara yer verilmiştir. Çalışma nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Veriler Web of Science veri tabanı üzerinden 77 adet makale olarak toplanmış ve Atlas.ti nitel analiz programı üzerinden betimsel içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

2. SOSYAL İNOVASYON

2.1. İnovasyon Kavramı, Önemi ve Türleri

Bir olguyu inovasyon olarak değerlendirmek için iki kriteri karşılaması gerekmektedir; yenilik ve iyileştirme. Söz konusu olgu; kullanıcı, bağlam veya uygulama için yeni olmalı ya da önceden var olan alternatiflerden daha etkili ve verimli olmalıdır. İnovasyon kelimesi Latince kökenli “innovatus” ifadesinden türemiş olup yenilemek ya da değiştirmek anlamına gelir (Elçi, 2006). İnovasyon kavramı ilk olarak zenginlik ve refah oluşturma, rekabet gücü ve piyasa konumu elde etme hedefleriyle ilişkilendirildiği ekonomi biliminde ortaya çıkmıştır (Solis-Navarrete et al., 2021). Özellikle Joseph Schumpeter ekonomi alanındaki çalışmalarıyla kavramın ele alınmasına öncülük etmiştir. Ancak Schumpeter'in inovasyona yaklaşımının kökenleri Max Weber ve Werner Sombart'ın yazılarında bulunmaktadır (Cajaiba-Santana, 2014). Yine de Schumpeter, inovasyon çalışmalarının öncülerinden kabul edilmektedir ve inovasyonu yeni bir ürün, yeni bir süreç veya yeni bir piyasa yapısı ile ilişkilendirmiştir (Ziemnowicz, 2013). Unutulmamalıdır ki, inovasyon tek bir olay olarak değil, bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır.

Yaygın kullanımına rağmen inovasyonun standartlaşmış bir tanımı yoktur. İnovasyon, birçok araştırmacı ve kuruluş tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. OECD 2018 yılında yayımladığı Oslo Kılavuzu'nda inovasyonu şu şekilde tanımlamıştır; yeni veya önemli ölçüde iyileştirilmiş bir ürün (mal veya hizmet), süreç, pazarlama veya organizasyonel yöntemlerin piyasaya sunulması. Oslo Kılavuzu ayrıca bir çıktı veya sonuç olarak inovasyon ile inovasyonların bir çıktısı veya sonucu olarak ortaya çıktığı süreci ayırtmakta ve bu ikincisini inovasyon faaliyetleri olarak adlandırmaktadır (Web 2, 2018). İnovasyon, ekonomik ve teknolojik ilerlemede geniş etkiler oluşturan yeni ve değerli bir şey meydana getirmenin veya icat etmenin hem süreci hem de sonucu olarak kabul edilmektedir (Edwards-Schachter, 2018). Başka bir şekilde tanımlanacak olursa, hem ulusal ekonominin dinamik bir şekilde büyümesini ve istihdamın artmasını hem de iş dünyasında kârlılığın oluşmasını sağlayacak yeni fikirlerin üretilmesi ve bu fikirlerin yeni ürünlere, süreçlere veya hizmetlere uygulanmasıdır (Urabe et al., 1988).

İnovasyon etkileşimli ve döngüsel bir süreçtir ve ortaya çıkabilmesi için sistemli bir yaklaşım gerekmektedir. Bu süreç, birbirleriyle sürekli etkileşim halinde bulunan unsurları kapsayan döngüsel ve karmaşık bir sistem olarak düşünülmelidir (Lundvall, 2016). Yani inovasyon kesinlikle tek seferlik bir olgu değildir, yeni bir fikrin oluşma aşamasından bu fikrin uygulamaya geçirilme aşamasına kadar çok sayıda örgütsel karar verme sürecini kapsayan uzun ve kümülatif bir süreçtir (Urabe et al., 1988). Ayrıca, inovasyon olgusu sosyo-politik koşullardan bağımsız düşünülemez. İnovasyonu ortaya koyacak bireyler, örgütler veya toplumlar içinde bulundukları sosyo-politik koşullar tarafından şekillendirilmektedir ve şartlar elverişliyse inovasyonun meydana gelme şansı yükselmektedir.

İnovasyon işletme, ekonomi, teknoloji, sağlık gibi çeşitli bağlamlarda ele alınıp incelenerek gelişimini sürdüren dinamik bir alandır. Her ne kadar inovasyonun esaslarını ele alıp genel-geçer inovasyon tipolojileri oluşturma çabaları olmuşsa da inovasyon çok yönlü ve şemsiye veya çatı diye tabir edilen kapsayıcı bir kavram olduğundan tek bir sınıflandırmaya sığmamaktadır (De Propriis, 2002; Oke, 2007). Yine de bağlamlarına ve oluşturduğu etkilere göre farklı kategorilere ayrılabilir.

Edwards-Schachter (2018), inovasyon çeşitlerini on kategoriye ayırmıştır; teknolojik inovasyon, ürün inovasyonu, süreç inovasyonu, hizmet inovasyonu, iş modeli inovasyonu, yıkıcı inovasyon, radikal inovasyon, tasarım odaklı inovasyon, sosyal inovasyon ve sorumlu inovasyon. İnovasyonu daha az sayıda kategoriye ayıran çalışmalar da mevcuttur. De Propriis (2002); inovasyonu artımsal inovasyon, radikal inovasyon, süreç inovasyonu ve ürün inovasyonu olarak dört grupta ele almıştır. Radikal inovasyon ve artımsal inovasyon, inovasyonun etki düzeyine göre sınıflandırılmasıdır.

Teknolojik inovasyon, inovasyon dendiğinde akla ilk gelenlerden olup, inovasyonu teknolojiyle özdeşleştirenlerin ifadenin başındaki “teknolojik” sıfatını gereksiz bulabildikleri inovasyon türüdür. Teknolojik inovasyon, girdi olarak Ar-Ge yatırımları ile çıktı olarak yeni ürünler veya patentler ve üretim süreçleri arasında bağlantı kurularak araştırılmaktadır (Edwards-Schachter, 2018). Ürün inovasyonu yaygın olarak bilinen bir diğer inovasyon çeşididir. Ürün inovasyonu ile ortaya potansiyel kullanıcılara sunulan, özellikleri veya kullanım amacı bakımından yeni

veya önemli ölçüde değiştirilmiş bir ürün çıkmaktadır (Gault, 2018). Süreç inovasyonu, ürün inovasyonu ile yakından ilişkili geleneksel bir inovasyon çeşididir. Maliyetleri düşürmek ya da daha yüksek ürün kalitesi elde etmek amacıyla bir kuruluşun üretim veya hizmet operasyonlarına (girdi malzemeleri, görevler, iş ve bilgi akışı mekanizmaları, bir ürünü üretmek veya bir hizmeti sunmak için kullanılan ekipmanlar gibi) eklenen yeni unsurları ifade etmektedir (Reichstein and Salter, 2006).

Yıkıcı inovasyon ise teknolojilerin, ürünlerin veya hizmetlerin, ana akım tüketicilerin değer verdiği niteliklerde yerleşik şirketler tarafından sağlanarlardan başlangıçta daha düşük olduğu bir inovasyon sürecidir. Bu teknolojiler, ürünler veya hizmetler, bu tüketicilerin değer verdiği, ancak aynı zamanda ana akım pazarlar tarafından ihmal edilen performans özelliklerinde (ucuz, basit veya kullanışlı olma gibi) çeşitli avantajlarla düşük bütçeli veya yeni pazarlardaki tüketicileri cezbedebilir veya tatmin edebilir. Zamanla teknolojinin veya sürecin artımsal bir şekilde iyileştirilmesiyle yıkıcı inovasyon ana akım tüketicileri de tatmin etmeye başlar ve ana akım pazarlardaki yerleşiklerden belirli bir pazar payı alır, hatta onların yerine geçebilir (Si and Chen, 2020).

Günümüz toplumlarının en belirgin özelliklerinden biri inovasyon oluşturmak, uygulamak ve yaymak için sürekli bir baskı içerisinde olmalarıdır. Schumpeter'den bu yana inovasyon kavramı, teknolojik çalışmalar, sosyal psikoloji, kentsel gelişim ve yönetim gibi farklı bilimsel geleneklerde ayrı ayrı gelişmiştir (Cajaiba-Santana, 2014) ve böylece inovasyonun birçok çeşidi ortaya çıkmıştır. Özellikle iş inovasyonu, insan refahını artırmada önemli bir faktör olmasına rağmen sosyal refaha önemli katkı sağlayabilecek başka inovasyon çeşitleri de mevcuttur. Örneğin eğitim-öğretimde üniversitelerden ve diğer eğitim kurumlarından ortaya çıkan ve kamu malı niteliği taşıyan birçok inovasyon vardır. Bu çerçevede insanoğlunun yaşam koşullarını iyileştirmenin ve refahını yükseltmenin yollarını tam olarak açıklayabilmek için farklı bir inovasyon türü tartışılmaktadır. Bu yeni inovasyon çeşidi iş inovasyonlarından ayrı düşünülen sosyal inovasyondur (Pol and Ville, 2009).

2.2. İnovasyon ile İlişkili Kavramlar

Mevcut çalışmalar inovasyon ile adeta iç içe geçmiş çeşitli kavramlar bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmaların çoğunda inovasyonun icat (buluş), yaratıcılık, yenilik, yenilikçilik, keşif, değişim, teknoloji, Ar-Ge, patent, ticarileşme,

girişim, girişimci ve girişimcilik gibi kavramlarla yan yana olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu kavramlar inovasyonla ilgili çalışmalar yapılırken göz önünde bulundurulması gereken olgulardır.

 novasyon; genellikle icat, buluş, yenilik, değişim gibi kavramlarla karıştırılmaktadır. Esasen bunlar inovasyonun doğasını nitelendirmektedir. Birlikte; amaçlar, aktörler, itici g  ler ve kaynaklar, girdiler, faaliyetler ve sonuçlar, değer üretimi, yapısal ve kurumsal bağlam gibi sürece ve ilgili diğer unsurlara dair bir dizi özellik kümesi oluştururlar (Edwards-Schachter, 2018).  novasyon kavramı özellikle “icat” ile karıştırılmakta ve bu iki ifade zaman zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. TDK’ye göre icat veya buluş bilinen bilgilerden yararlanarak daha önce bilinmeyen yeni bir bulguya ulaşma veya yöntem geliştirmeyi ifade etmektedir (Web 3, 2022). Yani, icat ile daha önce var olmayan bir şey meydana gelir.  cat, yeni veya daha iyi bir ürün veya sürecin Ar-Ge  abaları sonucunda meydana gelmesidir. Bu  r n veya süreçler hayatı etkilemeye başladığında ise inovasyonun ortaya çıkmasından söz edilebilir (Stewart and Fenn, 2006).

Bazı icatlar inovasyona dönüşürken, çoğu dönüşmez. Bunun için ticarileşme gerekmektedir. Ekonomik anlamda bir yenilik, ancak ilk ticari işlemlerle gerçekleşir (Freeman, 1974).  cat süreci sonunda meydana gelen bir ürünün ekonomik değer kazanacağı kesin değildir ve ortada ekonomik bir değer yoksa inovasyondan bahsedilemez. Bazı durumlarda icat ile inovasyon arasında ayırım yapmak zordur ve bazı durumlarda icat ile inovasyon arasında önemli bir zaman farkı vardır.  catlar, ekonomik değer kazanarak yeniliklere d n ştir lebilir, ancak inovasyon olabilmesi için icat olması şart değildir (Caulier-Grice et al., 2012).  novasyon, yeni bir fikrin k r getirecek şekilde kullanılmasıdır (Stewart and Fenn, 2006). Dolayısıyla, sürecin ticarileşmemesi inovasyonun doğasına aykırıdır ve inovasyonu icattan ayırıtıran temel unsurdur.

Patent ise buluş sahibine devlet veya ilgili otorite tarafından verilir ve buluşun, mucidin izni olmadan, başka kişiler veya kurumlarca üretilmesi, kullanılması veya satılmasını, sınırlı bir süre için engelleme hakkı tanımaktadır (Moser, 2013). Yaratıcılık, yeni şeyler düşünmektir ve bu sürecin sonucunda fikirler meydana gelmektedir.  novasyon ise bu fikirlerin uygulamaya geçmesiyle ve bunların başarılı ticari iş haline gelmesiyle ilgilidir (Günay ve  alık, 2019)

2.3. Sosyal İnovasyon Tanımı ve Önemi

Sosyal inovasyon, çözülmesi veya iyileştirilmesi gereken sosyal sorunlar için daha etkili, verimli ve sürdürülebilir çözümler ortaya konulabilmesidir (Ateş, 2022). Her an değişmekte olan dünyada insanoğlunun karşılaşmakta olduğu problemler de değişmektedir. Bu değişim hem olumlu hem de olumsuz yönde olabilmektedir. İnsanlık, halihazırda çözmeye uğraştığı sosyal problemlere ek olarak hızla gelişen teknoloji, değişen iş ve yaşam koşulları, iklim değişikliği, işsizlik, fakirlik, Covid-19 gibi salgın hastalıklar, savaşlar ve daha birçok çeşitli faktörün etken olduğu griftleşmiş sosyal sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Günümüzde sosyal sorunlar, birbirini besleyen sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve sosyo-ekolojik krizlerin derinleşmesi nedeniyle çok daha karmaşık hale gelmiştir ve yenilikçi çözümler gerektirmektedir (Moulaert et al., 2013).

Günümüz dünyasında her şey gibi sosyal sorunlar da değişmekte, yenilenmekte ve adeta mutasyona uğrayarak tekrar insanlığın önüne çıkmaktadır. Bir türlü çözülemeyen ya da çözülüp daha sonra farklı şekillere bürünen sosyal problemlerin çözümleri inovatif olmak zorundadır. Sosyal inovasyon, tabiatları gereği dinamik olan sosyal problemlerin çözümü için yenilikçi stratejiler geliştirilmesi ve bunların yenilikçi yöntemlerle yaşama uygulanmasıdır. Herhangi bir soruna çözüm getirme amacı güdülmeden, sadece hayat kalitesini yükseltmek için de sosyal inovasyon gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda sosyal inovasyon insanların ya da toplulukların seçimlerini veya seçeneklerini iyileştirerek hayat kalitelerini yükselten yeni fikir ve uygulamalardır. Başlangıç olarak bu şekillerde tanımlanabilse de sosyal inovasyon bu kadarına indirgenemeyecek, gelişmekte ve öğrenilmekte olan; uygulamalı, dinamik bir alandır. Sosyal inovasyonun ne olduğu sorusunun cevabı belirsizliğini halen koruyor olsa da sosyal inovasyonun girişimciler, organizasyonlar ve firmalar tarafından başarılı bir şekilde uygulanması nedeniyle, kavram kaçınılmaz olarak moda bir sözcük haline gelmiştir (Edwards-Schachter and Wallace, 2017).

Sosyal inovasyon literatürü, daha geniş olan teknoloji ve iş inovasyonu literatüründen çok daha dağınıktır ve çoğu ekonomi, kamu yönetimi, yönetim çalışmaları vb. gibi diğer disiplinlerden beslenmektedir. Sosyal inovasyon kavramının sınırları net çizilemediği için bu alan sosyal inovasyon literatürleri olarak da nitelendirilebilir. Sosyal inovasyonun ortaya çıkışı, ekonomik inovasyon literatüründe ve inovasyon politikasında sadece teknolojinin vurgulanmasının toplumsal ve sosyal

problemlerin çözülmesinde yetersiz kalmasına bağlanmaktadır (Caulier-Grice et al., 2012).

Sosyal inovasyon yeni bir olgu değildir. Ancak son yıllarda teorik bir bakış açısı, bir araştırma ve uygulama alanı olarak daha da önem kazanmaya başlamıştır. Kökleşmiş toplumsal sorunları çözmek, sosyal değişimi teşvik etmek ve sürdürülebilirliği geliştirmek için sosyal inovasyon alanında yaratıcı yaklaşımlar ve girişimler genellikle yenilikçi ve ilerici organizasyonlar ve örgütler tarafından ortaya konmaktadır. Sosyal inovasyon insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen, konuyla ilgili akademik çalışmalar ancak son zamanlarda ortaya çıkmış ve farklı alanlara dağılmıştır (Cajaiba-Santana, 2014). İnovasyon üzerine mevcut çalışmalar, sosyal inovasyonlardan ziyade iş inovasyonlarına odaklanmıştır (Mumford, 2002). Sosyal inovasyon üzerine yapılmış mevcut çalışmalar ise sosyal inovasyonlarda kaynakların rolünü kabul etmektedir ve sosyal girişimcilerin, yerel yönetimlerin, derneklerin ve diğer aktörlerin kaynak temelli faaliyetlerine dikkat çekmektedir (Mulgan, 2006).

Sosyal inovasyon kavramının felsefik kökenleri Max Weber ve Emile Durkheim'a kadar uzanmaktadır. Organizasyon ve yönetim çalışmalarında, sosyal inovasyonu, sosyal problemlere cevaplar bularak insanların refahını artıran yapısal iyileştirmeler olarak ele alan çalışmaların öncülerinden biri Drucker (1987) olmuştur. Drucker, sosyal inovasyonu, organizasyonel incelik ve yönetim ile insan sinerjisine duyulan ihtiyacı ifade etmek için bir nevi bağlantı terimi olarak kullanmıştır. Bu konuya ayrılmış ilk araştırma merkezleri ise 1980'lerin sonunda ve 1990'ların başında kurulmuştur ve sonrasında da kavramın popülaritesi artmış ve çeşitli merkezler kurulmaya devam etmiştir (Borzaga and Bodini, 2014). Örneğin, ABD'de Stanford İşletme Enstitüsü'nde 2000 yılında Sosyal İnovasyon Merkezi, Londra'da 2005 yılında Young Foundation tarafından kurulan Sosyal Yenilik Değişimi Merkezi ve 2006 yılında Hollanda'da kurulan Hollanda Sosyal İnovasyon Merkezi bunlardan yalnızca birkaçını teşkil etmektedir (Web 4, 2011).

Sosyal inovasyon; sosyal bir ihtiyaca veya soruna, mevcut yaklaşımlardan daha etkili, verimli, sürdürülebilir veya adil ve üretilen değer in özel kişilerden ziyade öncelikle bir bütün olarak toplumu hedeflediği yeni ve faydalı herhangi bir çözümdür (Phills et al., 2008). Başka bir deyişle, toplumsal bir ihtiyacı karşılama hedefiyle güdülenen ve temel amaçları öncelikli olarak sosyal olan kuruluşlar aracılığıyla yayılan tüm yenilikçi faaliyetler ve hizmetler, sosyal inovasyon olarak görülmektedir

(Mulgan, 2006). Sosyal inovasyon; bir ürün, üretim süreci veya teknoloji olabilir, ancak aynı zamanda bir ilke ve fikir, bir mevzuat, bir sosyal hareket, bir müdahale veya bunların bir kombinasyonu da olabilir (Phills et al., 2008).

Sosyal inovasyon kavramı literatürde ve politika çevrelerinde çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Sosyal inovasyon, eş zamanlı olarak sosyal ihtiyaçları gideren ve yeni sosyal ilişkiler veya iş birlikleri oluşturan yeni fikirlerdir ve bu fikirler ürün, hizmet ya da yeni bir model olabilir. Başka bir ifadeyle hem doğrudan toplum için faydalı olan hem de toplumun sosyal problemin çözümü için harekete geçebilme kapasitesini geliştiren inovasyon türüdür (Murray et al., 2010). Benzer şekilde Mulgan (2006), sosyal inovasyonu sosyal bir ihtiyacı giderme hedefiyle yürütülen ve ağırlıklı olarak birincil amaçları sosyal olan kuruluşlar aracılığıyla yayılan yenilikçi faaliyetler ve hizmetler olarak tanımlamaktadır. Sosyal inovasyon, sosyal bir soruna getirilmiş önceki yöntemlerden daha etkili, verimli, sürdürülebilir, adil ve özgün bir çözümdür. Ortaya çıkan değer ya da faydanın önceliği özel şahıslardan ya da kurumlardan ziyade bir bütün olarak toplumun kendisidir (Phills et al., 2008). Dolayısıyla sosyal inovasyon diğer inovasyon kavramlarından ayrılmaktadır ve kökü, sosyal bir ihtiyacın karşılanmasına veya sosyal bir sorunun çözülmesine dayanmaktadır (Foroudi et al., 2021).

Bir İngiltere inovasyon ajansı olan NESTA (National Endowment for Science, Technology and the Arts) ise sosyal inovasyonu açık bir şekilde toplum ve kamunun iyiliğini önceleyen inovasyon olarak tanımlamaktadır. Onların tanımında sosyal inovasyon geleneksel özel piyasa koşullarının yok sayabileceği ya da üstünkörü geçici çözümler sağladığı, ilgili devlet kurumlarının yetersiz kaldığı sosyal ihtiyaçları giderme motivasyonu güden inovasyon türüdür (Murray et al., 2010). Sosyal inovasyon kamu hizmetlerinin içinde veya dışında olabilir ve kamu, özel sektör ya da üçüncü sektörler tarafından, kullanıcılar ve topluluklar tarafından geliştirilebilir (Murray et al., 2010).

2008'deki ekonomik krizden bu yana sosyal inovasyon politika alanında da öne çıkan bir konu olmuştur. Örneğin ABD başkanlarından Barack Obama göreve geldikten sonra 2009 yılında "Sosyal İnovasyon ve Sivil Katılım Ofisi'ni" kurmuştur. İngiltere'de David Cameron "Büyük Toplum" yaklaşımı bağlamında sosyal inovasyonu ele almıştır. Avrupa'da ise sosyal inovasyon Avrupa Komisyonu'nun

ürettiği politikaların ilkelerinden biri haline gelmiştir. “Sosyal İnovasyon Avrupa Girişiminin” başlatılması bu durumu ispatlar niteliktedir (Borzaga and Bodini, 2014).

Literatür incelemesi sosyal inovasyonun çok çeşitli şekillerde tanımlandığını ortaya koymaktadır. Aslında farklı alanlarda, sektörlerde ve kıtalarda farklı görüldüğü ve hissedildiği için, anlamların ve tanımların farklılık göstermesi şaşırtıcı değildir. Örneğin sosyal ihtiyaçlar ve bağlam farklı olacağından, sosyal inovasyon kırsal Hindistan'da güneydoğu İngiltere'nin kentsel bölgelerinden farklı bir biçim alacaktır. Sosyal inovasyon kavramının beş geniş kullanım özeti Tablo 2.1’de gösterilmiştir (Caulier-Grice et al., 2012).

Tablo 2.1: Sosyal İnovasyon Kavramının Beş Geniş Kullanım Özeti

Sosyal değişim ve toplumsal dönüşüm süreçleri	• Sosyal değişimde sivil toplumun rolü • Sosyal ekonomi ve sosyal girişimcilerin rolü • Sosyal değişimde iş dünyasının rolü
İş stratejisi ve örgütsel yönetim	• İnsan, kurumsal ve sosyal sermaye • Örgütsel verimlilik, liderlik ve rekabet • Kâr amacı gütmeyenlerin sürdürülebilirliği ve etkinliği
Sosyal girişimcilik	• Sosyal teşebbüs oluşturmada bireylerin rolü • Sosyal girişim ile ilgili davranışlar ve tutumlar • Her türlü yeniden yatırımla sosyal amaçlara odaklanmış işletmeler
Yeni ürünler, hizmetler ve programlar	• Kamu sektörü inovasyonu • Sosyal girişimler ve sivil toplum örgütleri tarafından sağlanan kamu hizmeti
Yönetişim ve kapasite gelişimi	• Program ve strateji geliştirme açısından aktörler ve becerileri, yetkinlikleri, varlık ve sosyal sermayeleri arasındaki ilişkiler

Young Foundation, 2007 yılında yayımladığı raporunda sosyal inovasyonu şu şekilde tanımlamıştır; Sosyal inovasyon sosyal hedeflere ulaşmada işe yarayan yeni fikirleri ifade eder. Bu şekilde tanımlandığında eş cinsel evliliklerden cep telefonu

mesajlarını kullanmanın yeni yollarına ve yeni yaşam tarzlarından yeni ürün ve hizmetlere kadar kavramın çok geniş sınırlara sahip olduğu fark edilmiş ve şu şekilde daraltılmıştır: Sosyal inovasyonlar; sosyal bir ihtiyacı giderme güdüsüyle hareket eden, çoğunlukla birincil amaçları sosyal olan kurumlar aracılığıyla geliştirilen ve yaygınlaştırılan inovatif etkinlikler ve hizmetlerdir (Web 5, 2007).

Sosyal inovasyon, uygulamada ve teoride çeşitli şekillerde tanımlansa da hepsinin ortak vurgusu sosyal ihtiyaçların karşılanması ya da sosyal bir soruna inovatif bir çözüm getirilmesi ve bu süreçte herkesin yer alması, yani sosyal kapsayıcılıktır. Sosyal inovasyonlar, sosyal bir ihtiyacı mevcut çözümlerden daha etkili bir şekilde karşılayan ve eldeki kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlayan yeni çözümlerdir (ürün, hizmet, model, pazarlar, süreçler vb.). Başka bir deyişle, sosyal inovasyonlar hem toplum için faydalıdır hem de toplumun hareket etme kapasitesini artırır (Caulier-Grice et al., 2012). Sosyal inovasyonun özellikleri Tablo 2.2’de özetlenmiştir (Solis-Navarrete et al., 2021).

Tablo 2.2: Sosyal İnovasyonun Özellikleri

1. Gerekli özellikler veya unsurlar	
Yenilik	Yeni veya önemli ölçüde iyileştirilmiş ürünler (mal veya hizmetler), süreçler, modeller, uygulamalar veya politikalar.
Amaç	Sosyal problemleri veya ihtiyaçları çözmek.
Motivasyon	Sosyal problemleri kâr amacı gütmeyen çözmek
Oluşan değer	Öncelikli olarak sosyal değer olmakla birlikte, çevresel, kurumsal veya ekonomik değer de oluşturmak mümkündür.
Sosyal değişim	Olumlu, derin ve uzun süreli değişikliklerdir, ancak yüzeysel de kalabilir.
Bilgi	Bilginin üretilmesini ve uygulanmasını içerir.
Etki	Yaşam koşullarının iyileştirilmesi.
Güçlendirme	Süreç, toplumun farklı düzeylerde güçlendirilmesini içerir. Yönetişim süreçleriyle bağlantılıdır.
2. Tamamlayıcı veya yardımcı özellikler	
Katılım	Daha fazla katılımcının ve diğer aktörlerin gönüllü bağlılığı, toplumun katılımı.
Bölgesel	Sektörel olmaktan ziyade bölgesel düzeyde, bölgesel bağlantıların üretilmesi.
Etkilenenler	Sosyal inovasyonu gerçekleştirenlerin refahını iyileştirmenin yanı sıra, üçüncü şahısların refahını da olumlu yönde etkileyebilir.
Sürdürülebilirlik	Esas olarak daha adil insan-doğa ilişkileri geliştirmeye yöneliktir.

Sosyal inovasyon üzerine gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda iki saptamada bulunulmuştur. İlki; çeşitli perspektifler sunulsa da kavramın teorik temellerinin net olarak şekillendirilmemiş olmasıdır. İkincisi ise üzerinde uzlaşılmış, kapsamı ve limitleri belirli bir tanımın henüz var olmadığı sonucudur. Bir ürün, süreç, model, politika veya uygulamanın sosyal inovasyon olarak nitelendirilmesini sağlayacak özelliklerin kesin bir dille neler olduğuna dair ortak bir paydada henüz buluşulamadığı için önemli bir kavramsal karışıklık söz konusudur (Solis-Navarrete et al., 2021). Bunun doğal sonuçlarından biri olarak sosyal inovasyon kavramı sosyal girişimcilik, sosyal ekonomi ve sosyal etki içeren geleneksek teknolojik inovasyon gibi ilintili diğer kavramlarla karıştırılmaktadır. Bununla birlikte Tablo 2.3 kavramın ilişkilendirildiğı başlıca teorileri özetlemektedir (Foroudi et al., 2021).

Tablo 2.3: Sosyal İnovasyonun İlişkilendirildiği Teoriler

Teori	Tanım	Kapsam	Sınırları	Örnek Çalışmalar (Kronolojik Sıra)
Sosyal Girişimcilik (Social Entrepreneurship)	Sosyal girişimcilik, misyonu gerçekleştirmek için yenilikçi bir yaklaşımla sosyal etkiyi artırmaya odaklanan, girişimcilik dünyasında önemli bir terimdir.	Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon birlikte artan sosyal problemlere yenilikçi çözümler sunar. İş inovasyonları arasında, sosyal inovasyon paradigmaları, tüm sosyal girişimcilik sorunlarına olası çözümler sunarak öne çıkmaktadır.	Doğası gereği daha kapsamlıdır ve literatür çok çeşitli tanım ve süreçlere sebep olacak şekilde birbirinden ayrıktır.	Dacin, Dacin, and Tracey (2011), Dawson and Daniel (2010), Maclean, Harvey, and Gordon (2013), Philips et al. (2015), Phills et al. (2008), Shaw and de Bruin (2013)
Sosyal Değişim (Social Change)	Sosyal değişim kavramı, kuruluşların kültürel ve sosyal düzeninin dönüştürülmesiyle sonuçlanan insan etkileşimleri ve ilişkileriyle ilgilenir. Bu da toplumsal düzeyde bir etki oluşturur.	Dönüşümcü sosyal değişim, sosyal inovasyon yoluyla sağlanabilir. Sosyal taklitler ve icatlar her zaman uyarlanabilir sosyal değişim için başarılı bir uygulamalı öncü olmuştur.	Sosyal değişim ve sosyal yenilik arasındaki ilişkinin zenginliği, sosyoloji teorilerinden büyük ilgi görmüştür. Ancak bu bağlamdaki uygulamalı netice henüz keşfedilmemiş durumdadır.	Cajaiba-Santana (2014), Christensen et al. (2006), Moulaert (2013), Nandan, London, and Bent-Goodley (2015)
Sosyal Değer Yaratma (Social Value Creation)	Sosyal değer yaratma genellikle ortak değer yaratma ile aynı şekilde anlaşılabilir da bundan daha kapsamlıdır. İş alanında sosyal değer yaratma, organizasyonun, esas olarak toplumu içeren paydaşların farklı kesimlerine değer katma misyonuyla düzenlenir.	Sosyal inovasyon resmileştirme, değişim süreçleri ve sosyal çıktılar yoluyla sosyal değer yaratmaya katkıda bulunabilir. Sosyal inovasyon, etkileşim ve dönüşümsel bir kurgu oluşturmanın ötesinde, kurumsal performansı ve toplumdaki yansımalarını artırmak için dinamik yaklaşım değer zincirini de oluşturur.	Dinamik iş ortamı ve değişen kültürel yapılar nedeniyle, sosyal değer yaratma, son yıllarda zor hâle gelmiştir.	Hazy, Moskalev, and Torras (2010), Herrera (2015), Le Ber and Branzei (2010), Popescu (2015), van der Have and Rubalcaba (2016)

Tablo 2.3.'ün devamı

Bölgesel Kalkınma (Territorial Development)	Dışlanmış gruplar ve toplumun çeşitli alt sınıflarına ait bireylerin değişimlerini ve daha fazla kapsamalarını ifade eder. Bu gelişmeler çoğunlukla yerel toplumsal iyileşmelerle ilgilidir.	Yerel ve global sosyal inovasyon kapsamında, araştırmaların çoğu bölgesel kalkınmada sosyal inovasyonun önemine değinmektedir. Araştırmalar ve vakalar, sosyal inovasyonun sosyal değişim sağlama yolunda, ayrıca kentsel ve kırsal kalkınmaya da katkı sağladığını belirtmektedir.	Bu alandaki teoriler, esas olarak bu modelin sosyal inovasyonda teknik, sosyal ve ekonomik uygulanabilirliğine odaklansa da, bu tür bir gelişme için bir engel olarak siyasi gündemler araştırılmamıştır.	Baker and Mehmood (2015), MacCallum (2009), Moulaert (2016), Moulaert and Sekia (2003), Moulaert, Swyngedouw, Martinelli, and Gonzalez (2010), Swyngedouw (2016)
Toplum Psikolojisi (Community Psychology)	Toplum psikolojisi, toplumsal sorunlara alternatif ve yenilikçi çözümler sunan çözüm odaklı bir modeldir. Bu modelin temel amacı, deneysel bir değerlendirme ile etkili bir sosyal alt sistem oluşturmaktır.	Sosyal inovasyon, toplum psikolojisi bağlamında kullanıldığında genellikle deneysel sosyal inovasyon olarak adlandırılır. Toplum psikolojisinin amacı, yenilikçi bağlamlar aracılığıyla olası sosyal değişimi gerçekleştirmektir.	Toplum psikolojisi teorisi, büyük ölçüde toplumsal cephede sosyal inovasyon fikrini geliştirir. Deneysel sosyal inovasyon uygulaması, insan etkileşimlerinin yanı sıra daha fazla teknolojik destek gerektiren bilimsel uygulamalarla uğraşır.	Castro and Mouro (2011), Choi and Majumdar (2015), Linney (1990), Mayer and Davidson (2000), van der Have and Rubalcaba (2016)
Refah Ekonomisi (Welfare Economics)	Temel olarak toplumun refahıyla ilgili öneriler ve çözümler sunmaya ve geliştirmeye odaklanan bir ekonomi dalıdır.	Refah ekonomisi, insanların yaşam kalitesindeki sorunları ve yapılabilecek iyileştirmeleri incelemek için sosyal inovasyonda kullanılan önemli bir terimdir. Önceki araştırmalar, sosyal inovasyon sürecini destekleyebilecek mikro ve makro yaşam kalitesine değinmiştir.	Refah ekonomisi kavramı teorik olarak sosyal inovasyona ölçümler sağlamak için güçlü olsa da kavram sürdürülebilir bir süreç oluşturmak için daha dinamik bir anlayış gerektirmektedir.	Pol and Ville (2009), Roy, McHugh, and O'Connor (2014), Moulaert (2013)

Tablo 2.3'ün devamı

Kurumsal Teori (Institutional Theory)	Davranışsal ve yapısal değişikliklerin esas olarak verimlilik ve örgütsel meşruiyet düzeyi tarafından, daha az düzeyde de firmanın rakipleri tarafından belirlendiğine işaret eder.	Kurum, zaman içinde sürekli değişen bir çevre belirli eylemleri gerçekleştiren bir grup örgüt veya bireyden oluşan sosyal bir yapıdır.	Kurumsal teori, sosyal girişimler ve kamu sektörleri gibi yeni ortamlardaki dönüşümsel değişiklikleri incelemek için kapsamlı bir temel ortaya koymaktadır.	Meyer and Rowan (1977), DiMaggio and Powell (1983), Barley and Tolbert (1997), Scott (2000)
Yapılanma Teorisi (Structuration Theory)	Sosyal evrilmeler ve sosyal eylemler için açıklamalar getirdiği sosyal eylem ve sosyal eylemler hakkında daha geniş bir perspektife işaret eder.	Yapılanma teorisinin en önemli etkilerinden biri, yenilikçi bir fikrin oluşturulması ve sürdürülmesi sürecinin yanı sıra zaman içinde meydana gelen sürekliliği ve değişimlerini kapsamasıdır.	Yapılanma teorisi, çok sayıda sosyal fenomeni açıklamaya yönelik kullanılabilir; ayrıca, bütünleştirici yapısı, daha az genel teoriyi birleştirebileceğini gösterir.	Sarason et al. (2006), Brodie et al. (2009), Cajaiba-Santana (2011)

2.4. Sosyal İnovasyon Süreci

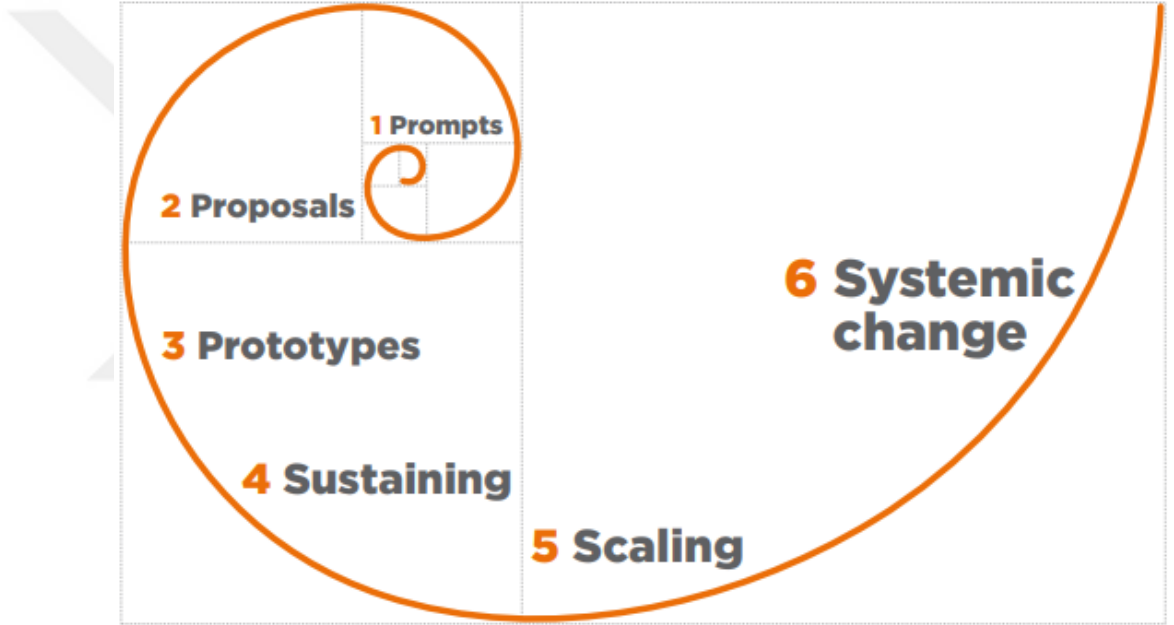
İş ve teknoloji inovasyonlarıyla karşılaştırıldığında, sosyal alandaki yeniliklerin nasıl tasarlandığına, yayıldığına ve desteklendiğine dair çok az sistematik analiz mevcuttur. Bu analizlerin büyük kısmı, bir model getirmek veya sosyal inovasyonun aşamalarını anlamaktan ziyade vaka çalışmalarına (genellikle başarılı örnekler ağırlıklı olarak) odaklanmıştır (Caulier-Grice et al., 2012; Rao-Nicholson et al., 2017). Literatürün çoğu ya yaratıcılık ve fikrin doğduğu ilk aşamaya ya da sosyal inovasyonun yayıldığı ve etkilerinin görülmeye başlandığı son aşamaya odaklanmaktadır. İlki, sosyal inovasyon süreci için temel olmakla birlikte, yeni fikirleri faydalı kılan uygulama ve yayma aşamalarını gözden geçirir. Benzer şekilde sosyal inovasyonun yaygınlaşma ve etkilerinin ölçülmesine odaklanan çalışmalar da genellikle uygulama aşamasını ve ilgili proje ya da girişimin finansal güvenliğini gözden geçirir (Caulier-Grice et al., 2012).

Sosyal inovasyonun süreç ve aşama boyutunu ele alan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bunlardan biri Young Foundation tarafından yayımlanan “The Open Book of Social Innovation” adlı kitaptır ve burada sosyal inovasyon süreci sistemik değişimi kapsayan altı aşamalı bir şekilde tasvir edilmiştir. Bu altı adım, sosyal inovasyon yoluyla sistematik değişiklikler getirmek için katalizör vazifesi görür. Ancak, bunlar genellikle sıralı değildir (bazı yenilikler doğrudan uygulama, hatta ölçeklendirme aşamasına geçebilir) ve aralarında geri bildirim döngüleri vardır. Ayrıca, farklı kültürler ve becerilerin çakıştığı alanlar olarak da düşünülebilirler. Yenilikçilerin ve yeniliklerin büyümek için ihtiyaç duyduğu farklı destek türleri hakkında fikir veren bir çerçeve sağlayan bu altı adım şu şekildedir (Murray et al., 2010):

- İstemler, ilhamlar ve teşhisler (Prompts, inspirations and diagnoses): Sosyal inovasyona olan ihtiyacı vurgular.
- Öneriler ve fikirler (Proposals and ideas): Fikirler tasarlanır ve geliştirilir.
- Prototipler (Prototyping and pilots): Fikirler pratikte test edilir.
- Sürdürme (Sustaining): Fikirler günlük pratik haline gelir.
- Ölçeklendirme ve yayılma (Scaling and diffusion): Sosyal inovasyon büyür, yayılır ve benimsenir.

- Sistemik değişim (Systemic change): Diğer sistemlerin yeniden tasarlanmasında teşvik edici olabilir.

Gerçek hayatta, bu aşamaların çoğu kesişmekte ve farklı bir sırayla da gerçekleşebilmektedir. Birçok girişim bir uygulama veya prototiple başlamakta, ancak çok daha sonra ihtiyaçlar doğrultusunda ayrıntıları ortaya çıkmaktadır. Genellikle uygulama, eylem ve tekrarlar yeni fikirleri doğurmakta ve bu da daha fazla iyileştirme ve yeniliğe yol açmaktadır. Aşamalar arasında geri bildirim döngüleri vardır ve bu da süreci doğrusal yerine yinelemeli yapar. Dolayısıyla bu süreci doğrusal değil de Şekil 2.1'deki gibi spiral bir diyagram ile temsil etmek daha doğru olacaktır (Murray et al., 2010).

Şekil 2.1: Sosyal İnovasyon Süreci

Sosyal inovasyon, yeni uygulamaları sistem değişikliği noktasına getirme amacı gütmektedir. Bu amaca ulaşmak için eş zamanlı olarak problemi keşfetme ve tanımlama, çözüm tasarlama, tasarımı uygulama ve sonuçların değerlendirilmesinden oluşan yinelemeli süreçleri ve diğer test stratejilerinin kullanıldığı esnek bir yaklaşıma sahiptir. Sosyal inovasyon süreci, yerel bakış açısıyla yani yerel sosyal inovasyon yaşam döngüsü aşamalarıyla da tanımlanmıştır. Çoğu sosyal yeniliğin yerel olarak başladığına, bu bakımdan, genellikle çok uluslu şirketlerden veya nihai uygulama alanından uzaktaki araştırma iş birliklerinden meydana gelen teknolojik yeniliklerden

farklı olduğuna dikkat çekilmektedir. Yerel sosyal inovasyon yaşam döngüsü aşamaları Tablo 2.4'te gösterilmiştir (Web 6, 2008).

Tablo 2.4: Yerel Sosyal İnovasyon Yaşam Döngüsü

Aşama	Tanım
Saklı (Latent)	İnovasyon gerçekleşmeden önce düşük performans veya kademeli iyileştirme dönemi. Kritik olan yenilik isteğini neyin başlatacağıdır.
Tasarım ve keşif (Design and discovery)	İnovasyon için fikirler tartışılır; strateji ve süreç geliştirilir.
Mobilizasyon (Mobilisation)	Yenilikçi fikirlere öncülük etme, yeni yapılar ve terimler geliştirme ve yenilikleri uygulamaya başlama dönemi.
Genelleştirme-normalleşme (Main streaming)	Fikirler ve uygulamalar tek bir yerde, hizmet veya sektörde ana akım haline geldikçe inovasyon rutin hale gelir.
Yerleşme (Embedding)	İnovasyonun değeri büyür. Bir hizmette veya sektörde elde edilen kazanımlar, ilham veya etkilenme yoluyla diğer alanlarda veya sektörlerde yeniliği teşvik etmeye yardımcı olabilir.

2.5. Sosyal İnovasyonu Ölçümleme Çabaları

Sosyal inovasyon alanında ölçümleme konusunda çeşitli teşebbüsler olsa da bu konu sıkıntılı bir alan olmaya devam etmektedir. Ekonomist dergisini de bünyesinde barındıran “The Economist Group” bünyesinde bir araştırma ve analiz birimi olan “Economist Intelligence Unit (EIU)”, “Sosyal İnovasyon Endeksi 2016” başlığı altında, seçilmiş gelişmekte olan bazı ülkelerle birlikte G20 ve OECD ülkelerinden oluşan toplam 45 ülkenin ulusal sınırları içinde sosyal inovasyon kapasitelerini ve yeteneklerini hesaplamaya çalışmıştır. Endekse dâhil olan ülkeleri dört kritere göre puanlamışlardır; politika ve kurumsal çerçeve, finansman mevcudiyeti, girişimcilik düzeyi ve sivil toplum ağlarının derinliği. Endeks, EIU analistlerinin sütuna ayırdığı yedi nicel veri ve on nitel değer içermektedir. Her sütundaki veriler normalleştirilmekte (0'dan 100'e, 0 en kötüyü ve 100 en iyiye gösterir) ve ağırlıklar atanmaktadır. Her sütun için puanlar hesaplanıp 100 üzerinden normalleştirilmektedir. Her sütunun toplam puanda farklı bir ağırlığı vardır ve bu da 100 üzerinden temsil edilir. Tablo 2.5, sosyal inovasyonu ölçümlemeye çabalayan diğer öncü çalışmaları özetlemektedir (Mihci, 2019).

Tablo 2.5: Sosyal İnovasyonu Ölçme Denemeleri

Ölçeğin başlığı veya yazarı	Tanım	Metodoloji	Önemli bulgular	Dezavantaj
Regional Social Innovation Index (RESINDEX)	Endeks, bölgesel ve örgütsel düzeylerde sosyal inovasyonu ölçmek için Basque Innovation Agency tarafından oluşturulmuştur.	Endeks, bilginin özümseme kapasitesini dört tür bölgesel aktörde sosyal inovasyona dahil etmeye çalışır. 282 bölgesel aktöre anket uygulanmıştır.	Bulgular, sosyal inovasyon için teknoloji merkezleri ve üniversitelerin özel sektör ve kâr amacı gütmeyen organizasyonların aksine bölgesel ortalamasının üstünde bir kapasiteye sahip olduğunu göstermektedir.	Makro düzeyde analiz eksiktir. Çalışma yalnızca pilot olarak yürütülmüştür. Bulguları ulusal veya global bir bağlama genellemek zordur.
Bund et al. (2015)	Çalışma yerel birimlerin sosyal inovasyon performansını ölçmeyi amaçlamaktadır.	Dört Alman kentinde yaşayan vatandaşları ve göçmenleri kapsayan nitel bir araştırma yürütülmüştür.	Bulgular, kentsel inovasyon sistemiyle ilgili dört faktörü ortaya koyuyor: sosyal ihtiyaç yapıları, finansal kaynaklar, politik dayanak ve destek ile sosyal ağlar.	Çalışmanın içeriği ve sonuçları genellenemeyecek ve makro düzeydeki analizlerde kullanılamayacak kadar özeldir.
Simchenko and Zhaldak (2014): Social Innovation's Development Index	Çalışma, sosyal inovasyonun rolünü firma düzeyinde değerlendirmektedir.	Firma düzeyinde sosyal inovasyonla ilişkili faktörler için önem oranı atanır.	Önerilen endeks için somut bir bulgu elde edilememiştir.	Önerilen endeksin geçerliliği nicel olarak test edilmemiştir.
Social Innovation Index	Endeks, 2016 yılında EIU tarafından 45 ülkenin kendi ulusal sınırları içinde sosyal inovasyonu yönlendirme kapasitesini ölçmek için hesaplanmıştır.	Endeks, dört sütuna ayrılmış yedi nicel veri ve 10 nitel değer içerir. Her sütun için puanlar 100 üzerinden hesaplanır ve normalleştirilir. Her sütunun toplam puanda farklı bir ağırlığı vardır.	İlk sırada toplam 79,4 puanla ABD yer almaktadır. ABD'yi sırasıyla İngiltere, Kanada, Danimarka ve Belçika izlemektedir.	Kapsam sınırlıdır. Endeks, sosyal inovasyonun toplumsal sonuçlarını ölçmez. Toplam göstergelerin önemli bir kısmı, EIU analistlerinin subjektif değerlendirmesine bağlıdır.

Tablo 2.5'in devamı

TEPSIE Project	Proje, sosyal inovasyonu ölçmek amacıyla kullanılabilir uygun bir gösterge sistemi için detaylı bir plan oluşturmayı amaçlamaktadır.	Gösterge sistemi üç boyuttan oluşur: İnovasyon süreçlerinin ortaya çıkmasını sağlayan çerçeve koşulları, girişimci faaliyetler ve çıktıları ile toplumsal sonuçlar.	Yaklaşık 120 adet gösterge önerilmiştir.	Bu kadar çok sayıda gösterge ile ölçüm yapmak ve güvenilir sonuçlar elde etmek zordur. Önerilen bazı göstergeler için veri mevcut değildir. Önerilen göstergelerin çoğu dinamik olmaktan çok statiktir.
Castro-Spila, Luna, and Unceta (2016)	Çalışma, sosyal inovasyonu ölçmenin yeni yollarını keşfetmek için göstergelerin yapısını ele almaktadır.	Çalışma, anormalliklere ve güvenlik açıklarına odaklanan bir sosyal inovasyon rejimi modeli sunmaktadır.	Mikro veya bölgesel düzeyde dinamiklere sahip göstergeler önerilmektedir.	Önerilen birçok verinin toplanabileceği kaynaklar bilinmemektedir. Makro düzeyde analiz eksiktir. Sosyalinovasyonun alternatif ölçümüyle ilgili bir yaklaşım sağlanmamıştır.

Sosyal inovasyon ölçümleri, mevcut bulguların güvenilirliği ve sağlamlığı konusunda bilim adamları arasında hiçbir fikir birliği belirtisi göstermeden, başlangıç düzeyinde kalmaktadır. Bu anlamda, sosyal inovasyon ölçümüne ilişkin mevcut literatür, inovasyon çalışmalarının teorik ve ampirik alanlarına tamamen yeni bir katkı yerine deneysel veya pilot çalışmaların sınırları içinde değerlendirilebilir (Mihci, 2019).

2.6. Sosyal İnovasyon, Sosyal Girişim ve Sosyal Girişimcilik

Literatürde sosyal inovasyon, sosyal girişim ve sosyal girişimcilik kavramlarıyla yakından ilişkili olarak hatta bazı çalışmalarda bunlarla aynı anlamda kullanılmaktadır. Söz konusu anlam karmaşasını gidermek adına bu üç kavramın birbirinden nasıl ayrıştığına odaklanılmalıdır. Kullanılan terimlerin anlamlarının netleştirilmemesi, anlamlarını yitirmelerine sebep olabilmektedir.

Sosyal inovasyon fikirle ilgilidir ve bu fikir daha önce hiç kimsenin aklına gelmemiş ya da söylenmemiş yeni bir fikir olmak zorunda değildir. Sosyal inovasyon

bir ürün, hizmet ya da metot şeklinde, öncelikli olarak topluma fayda sağlamayı ve toplum için olumlu değişiklik oluşturma amacını güden, mevcut çözüm yollarından daha etkin sonuçlar sağlayan bir fikirdir. Örneğin akıllı telefonlar özünde sosyal inovasyon değillerdir, ancak akıllı telefon tabanlı uygulamalarla bazı hastalıkların teşhis edilmesine katkı sağlayabilmektedirler. Bu şekilde daha kolay ve çabuk tespit edilebilen hastalıkların tedavi edilebilme olasılığı daha yüksek olmaktadır ve toplum sağlığı için olumlu yönde bir değişiklik oluşturmaktadır (Öztürk, 2016). Sosyal açıdan yenilikçi olmak, bireyin veya kuruluşun daha önce ele alınmamış bir sosyal sorunu tanımlamasını gerektirmektedir. Örneğin, yeni bir yeşil teknolojinin geliştirilmesi, şu anda desteklenmeyen dezavantajlı bir grubun fark edilmesi ve desteklenmesi veya mevcut bir sosyal ihtiyaçla başa çıkmak için daha verimli bir yöntemin oluşturulması olabilir (Öztürk, 2016). Özetle, sosyal inovasyon, daha önce giderilmemiş bir sosyal ihtiyacın giderilmesine veya sosyal bir problemin çözülmesine yönelik yenilikçi ve daha verimli yollardır.

Sosyal girişim kavramı ise iş modeliyle ilgilidir ve sosyal hedeflere ulaşmak için işletme araçlarını kullanan herhangi bir kuruluşu tanımlamak için kullanılmaktadır ve sosyal inovatif olabilir ya da olmayabilir. Sosyal girişim, kâr amacı güdülerek ya da güdülmeyerek işletilen hem sosyal hem de finansal getirisini maksimize etmek gibi iki boyutlu bir amacı olan iş kuruluşudur. Kuruluş aşamasında veya özel projeler için sermaye olarak hayırsever bağışlarını kullanabilseler de sosyal girişimler kendi kendini idame ettiren, piyasaya dayalı bir iş modelinin oluşturulmasına yöneliktir. Bir kuruluşun sosyal girişim olabilmesi için işletme araçlarını kullanarak ticaret yapması, kârının çoğunu ürün veya hizmet satışından sağlaması, dış fona veya hayırsever bağışlara güvenmemesi, sosyal hedefler peşinde koşması ve kârının bir bölümü ile yatırım yaparak kuruluşa geri döndürmesi gerekmektedir. Sosyal girişim, nihayetinde bir organizasyonun nasıl kurulduğunu, nasıl kâr ürettiğini, bu kârlarla ne yaptığını ve sosyal hedeflerini nasıl ilerletmeyi amaçladığını ifade etmektedir ve sosyal açıdan inovatif olabilir veya olmayabilir (Öztürk, 2016).

Sosyal girişimcilik ise zihniyetle ilgili bir ifadedir ve çözülmemiş sosyal sorunlara yenilikçi çözümler sunmayı amaçlayan girişimcilik olarak tanımlanabilir. Sosyal girişimcilik, risk almaya istekli olmak ve gerektiği şekilde değerlendirilmemiş varlıkları kullanmanın yaratıcı yollarını bulmak gibi yeni bir sosyal girişim oluşturmaya dâhil olan bireylerin davranış ve tutumlarıdır (Caulier-Grice et al., 2012).

Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyonun ikisi de bireylerin ve toplumların yaşamlarını iyileştirmek ve refahlarını artırmak için sosyal değer yaratmayı misyonlarının merkezine koyarak çözülmemiş sosyal sorunlara yenilikçi çözümler sunmayı amaçlamaktadır. Sosyal girişimciler, sosyal değişim oluşturmak amacıyla yeni organizasyonlar başlatarak, ya da mevcut organizasyonlar ve topluluklar içinde iç girişimciler olarak cesur ve yaratıcı çözümler üretme konusunda kararlı ve azimli değişim aktörleridir. Sosyal girişimciler, kendilerini girişimci bir yaklaşıma sahip olan ve birincil misyonu sosyal sorunları ele almak olan geniş bir organizasyon yelpazesıyla ilişkilendirir. Kendileri sosyal girişimci olsalar da bağlı oldukları kuruluşları bir sosyal girişim olabilir veya olmayabilir. Aynı şekilde, fikirleri de sosyal yenilikçi olabilir veya olmayabilir. Tablo 2.6, sosyal girişimcilik gibi sosyal inovasyon ile yakından ilişkili diğer önemli kavramları göstermektedir (Foroudi et al., 2021).

Tablo 2.6: Sosyal İnovasyon Alanında Tartışılan Önemli Kavramlar

Disiplin	Kavram	Tanım	Temalar	Bağlam
Girişimcilik	Sosyal Girişimcilik Yönelimi	Sosyal değişimi katalize etmek ve sosyal ihtiyaçları gidermek amacıyla fırsatları yakalamak için kaynakların yenilikçi kullanımı ve biraraya getirilmesini kapsayan süreçtir (Mair and Marti, 2006).	Yenilikçilik, Proaktiflik, Risk Yönetimi, Etkili Yönelim, Sosyal Görev Yönelimi	Kaynak Kısıtlı Bağlamlarda Girişimci Davranış
Girişimcilik	Algılanan İstenirlik	Algılanan istenirlik, girişimci bir faaliyete dâhil olma arzusunu ifade eder.	Duygusal, Bilişsel	Sosyal Girişimci Niyet
Girişimcilik	Algılanan Fizibilite	Algılanan fizibilite, kişinin bir şirket kurma kapasitesini ifade eder.	Öz Yeterlik, Sosyal Destek	Sosyal Girişimci Niyet
Sürdürülebilirlik	Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS)	Kurumsal sosyal sorumluluk iş birlikleri örgütün algılanan sosyal yükümlülükleri açısından statüsünü ve faaliyetlerini yansıtır (Brown and Dacin, 1997).	Çalışanlarla KSS Müşterilerle KSS Tedarikçilerle KSS Yerel toplulukla KSS	Kurumsal sosyal performans ve inovasyon
Kamu Politikası	Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma (SKK)	Sosyal zorlukları ele alarak uzun vadeli bir topluluk oluşturmayı ifade eder.	Çevresel sorumluluk Duyarlı vatandaş, İş birlikçi vatandaş, Girişimci vatandaş, Paylaşımçı vatandaş	SKK, sosyal inovasyonun iki boyutu üzerinden uygulanır; 1. Sosyal inovasyon ile yerel kalkınma 2. Sosyo-teknik geçişler

Tablo 2.6'nın devamı

Sosyal Sermaye	Sosyal Sermaye	Sosyal sermaye, bir birey ya da toplumsal bir birimin sahip olduğu ilişkilerin içinde gömülü, bunlar vasıtasıyla var olan ve bunların ağından türeyen gerçek ve potansiyel kaynakların toplamıdır (Nahapiet ve Ghoshal, 1998)	Yapısal Boyut, İlişkisel Boyut, Bilişsel Boyut	Sosyal sermaye bileşenleri ve inovasyon
Ekonomi	Eko-inovasyon	Eko-inovasyon; firmalar, politikacılar, birlikler, dernekler, kiliseler ve hanehalkı gibi ilgili aktörlere dayalıdır	Teknoloji Baskısı, Düzenleyici Baskı	Sürdürülebilir bir sosyal inovasyon için eko-inovasyon

2.7. Gelişen Ekonomiler için Sosyal İnovasyonun Önemi

Gelişen ekonomilerde sosyal inovasyonun öneminin daha iyi anlaşılabilmesi için gelişen ekonomi kavramı tanımlanmalıdır. Ancak, gelişen ekonomi ya da gelişmekte olan ülke kavramları için resmi bir tanım bulunmamaktadır. Gelişmekte olan ekonomi kavramı, gelişmiş ekonomiler de dâhil olmak üzere gelişmekte olan her ekonomi için belirsiz ve tartışmalı bir terimdir. Ayrıca, Dünya Bankası yayınlarında da bu şekilde sınıflandırılan gelişmekte olan ekonomiler grubunda büyük çeşitlilik ve farklılıklar bulunmaktadır. Bu heterojenliğe rağmen, bir grup olarak, gelişmekte olan ekonomiler düşük yaşam kalitesi ve kurumların yetersiz olması ile aralarında sistemik farklılıklar bulunması gibi ekonomik gelişmişlik düzeyinin düşük olmasıyla ilişkili birtakım ortak noktaları paylaşmaktadır (Web 7, 1999).

“IMF Dünya Ekonomik Görünümü 2021 (IMF World Economic Outlook 2021)”, yüksek kişi başına gelir, çeşitlendirilmiş mal ve hizmet ihracatı ve küresel finansal sisteme daha bütünleşmiş bir yapı sergileme gibi faktörlere dayalı olarak 39 ekonomiyi “gelişmiş” olarak sınıflandırmaktadır. Geriye kalan ülkeler ise “yükselen piyasa ve gelişmekte olan” ekonomiler olarak sınıflandırılmaktadır. Bunlardan 40'ı, yüksek gelirlerine göre IMF Mali İzleme tarafından “yükselen piyasa ve orta gelirli” ekonomiler olarak kabul edilmektedir (Dutttagupta and Pazarbasioglu, 2021).

Gelişmekte olan ekonomilerin tek özelliği gelir seviyeleri değildir. Çoğu, daha yüksek katma değerli mallar üretebilen ve yalnızca gelir açısından değil, aynı zamanda

küresel ticaret ve finansal piyasa bütünleşmesine katılım açısından da gelişmiş ekonomilere benzeyen, sürdürülebilir güçlü büyüme ve istikrar sergileyen ekonomilerdir. Bu bağlamda IMF Dünya Ekonomik Görünümü alfabetik sıraya göre şu ülkeleri gelişen ekonomiler kategorisine koymaktadır; Arjantin, Birleşik Arap Emirlikleri, Brezilya, Çin, Endonezya, Filipinler, Güney Afrika, Hindistan, İran, Kolombiya, Macaristan, Malezya, Meksika, Mısır, Polonya, Rusya, Suudi Arabistan, Şili, Tayland, Türkiye (Duttagupta and Pazarbasioglu, 2021). Bununla birlikte mevcut sınıflandırmaların birbirinden farklı olduğu ve zaman içinde değiştiği için, gelişmekte olan ekonomilerin bir listesini oluşturmak zordur (Casadella, 2018).

Gelişmekte olan ülkelerin sabit bir listesini oluşturmak mümkün olmasa da halkları gelişmiş ülke halklarına kıyasla daha düşük bir yaşam kalitesi ve satın alma gücüne sahiptir. Satın alma gücünün yüksek olduğu gelişmiş Batı ülkelerinde topluma önemli faydalar sağlayan birçok inovasyon gerçekleşmektedir. Aynı inovasyonların gelişmekte olan ülkelere benzer faydaları oluşturabileceği kesin değildir. Teknoloji geliştirme ise, kârlı bir şekilde satılabilecek ürünlere odaklanmaktadır; gelişmiş ülkelerdeki halkların diğer ülke halklarından çok daha fazla satın alma gücü olduğu için pazar odaklı kalkınma esas olarak gelişmiş ülkelere fayda sağlamaktadır. Bu durumda kâr amaçlı şirketler tarafından sunulan ürünler için normal piyasa fiyatını ödeyemeyen insanlara fayda sağlamayı da amaçlayan yenilik türü olarak sosyal inovasyon gelişmekte olan ülkeler için ayrı bir öneme sahiptir (Ims and Zsolnai, 2014).

Gelişmekte olan ekonomilerde milli gelirin hangi alanlarda nasıl harcanacağı üzerinde önemle durulan bir mesele olmakla beraber bazı alanlara kaçınılmaz olarak daha az bütçe ayrılabilir. Dolayısıyla kamu sektörü tarafından geri plana itilmek durumunda kalan, ya da yeterli kaynak ayrılamayan sosyal sorunların çözümünü kamu otoritelerinden beklemek zaman kaybı olacak ve zamanında çözülemeyen sosyal sorunların daha da grifleşmesine yol açacaktır. Bu yüzden sosyal inovasyon, gelişmiş ülkelere nazaran kamudan daha az kaynak ve zaman alabilen sosyal sorunların çözümünde herkesi çözüm bulmaya teşvik eden katılımcı ve işbirlikçi yapısıyla gelişen ekonomiler için büyük öneme sahiptir. Ayrıca kurumsal kapasiteden ve destekten yoksun olmaları ya da bunların etkin işlememeleri sosyal inovasyonu gelişmekte olan ülkeler için daha da önemli kılmaktadır (Phillips et al., 2015).

2.8. Sosyal İnovasyon Örnekleri

Önceliği kâr elde etmek değil de sosyal bir değer ortaya koymak olan sosyal inovasyon alanında gerçekleştirilen uygulamaların birçoğu sosyal girişimcilik kavramıyla iç içedir. Sosyal inovasyon alanında en bilinen örneklerden biri fikrin sahibi Muhammed Yunus'a 2006 Nobel Barış Ödülü kazandıran mikrofinansdır. Muhammed Yunus bu ödülü kurucusu olduğu ve mikrofinans sistemini yürütmesini sağlayan, sosyal bir girişim olarak hizmet veren Grameen Bank ile paylaşmıştır (Öztürk, 2016). Grameen Bank, Bangladeş'te kurulan bir mikrofinans organizasyonu ve toplum kalkınma bankasıdır. İnsanları yoksullaştıran beceri eksikliği değil, toplumda hâkim veya eksik olan kurumlardır (Yunus, 2011). Bu anlayışla Grameen Bank, banka teminatı talep etmeden, toplumun yoksul ve dezavantajlı kesimlerine küçük krediler sağlamaktadır. Bangladeş'in bütün köylerindeki yoksullara hizmet vermekte olup, kredi müşterilerinin tamamına yakını kadındır. Kuruluşundan beri Grameen Bank'ın faaliyetlerini bilhassa kadınların üzerine yoğunlaştırmasının nedeni, kadınlara sağlanan kredinin toplumun tümünde yoksullukla mücadele etmenin etkin bir yolu olarak görülmesidir (Öztürk, 2016).

Esasen bir tür dayanışma kredisi sunması, Grameen Bank'ın temel taşıdır. Her borçlunun beş kişilik bir gruba ait olması gerekmele birlikte, grup üyelerinin alınan kredi için herhangi bir teminat vermesi gerekmemektedir. Geri ödeme sorumluluğu yalnızca borçluya, yani bireye aittir ve grup ve merkez herkesin sorumlu bir şekilde davranması ve hiç kimsenin geri ödeme sorunu yaşamaması için gerekli denetlemeleri yapmaktadır. Eğer bir grup üyesi borcunu ödemezse Grameen gruptaki tüm üyelere daha fazla kredi vermeme politikasını izlemektedir (Ims and Zsolnai, 2014). Grameen Bank ve borçluları arasında yazılı bir sözleşme yoktur ve sistem güven üzerine çalışır. Krediyi desteklemek için, Grameen Bank ayrıca borç alan üyelere acil durum fonu, grup fonu vb. gibi bir dizi fonda düzenli olarak çok küçük miktarlar da olsa birikim yapmalarını şart koşar. Bu tasarruflar, beklenmedik durumlara karşı bir sigorta görevi görmektedir (Yunus, 2011).

Mikrofinans, tipik olarak geleneksel bankacılıktan dışlanan düşük gelirli bireylere veya gruplara sağlanan finansal hizmetleri ifade etmektedir. Çoğu mikrofinans kurumu, bazen mikrokredi olarak adlandırılan küçük işletme sermayesi kredileri şeklinde kredi sunmaya odaklanır. Bununla birlikte, birçoğu ayrıca sigorta ve para transferleri sağlamakta, düzenlemelerini yerine getiren mikrofinans bankaları

birikim hesabı gibi hizmetler de sunmaktadır. Mikrofinans, kendi kendine yeterliliği teşvik etmek için, özellikle kadınlar ve kırsal kesimdeki yoksullar başta olmak üzere, diğer marjinal olarak algılanan grupların finansal hizmetlere erişimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (Öztürk, 2016).

Bir diğer sosyal inovasyon örneği “Yaşlılar Kreşi” adıyla Rusya’da kurulan bir sistemdir. Yaşlı insanların en büyük problemlerinden biri yalnızlık, sosyal izolasyon, aktivitesizlik, dışlanmışlık ve bunların yol açtığı depresyondur. Yaşlılar Kreşi’nin amacı bu sıkıntıları en düşük seviyeye çekmek, hatta tamamen gidermektir. Tıpkı çocukların sabah servisle evden alınıp akşam eve bırakılması gibi burada da yaşlılar sabah ve akşam servis kullanabilir veya başka yollarla kreşe ulaşabilir. Günlerinin belli bir vaktini burada faal halde geçiren yaşlılar, sosyal izolasyon ve aktivitesizlik gibi durumlardan ve bunların yol açabileceği diğer problemlerden daha az etkilenmektedir. Şarkı söyleme, el işi yapma, kitap okuma, tamirat, spor etkinlikleri, müze gezileri, satranç gibi birçok faaliyet kreş programına dâhil edilebilmektedir. Böylece yaşlılar yeni arkadaşlıklar kurabilme şansı da elde etmektedir. Amacı yaşlıların sağlıklı ve mutlu olmasını sağlamak olan bu kreşler Türkiye’de de var olmaya başlamıştır (Ateş, 2022).

Geçici süreliğine ihtiyaç duyulan aletlerin ödünç alınıp verilebilmesini sağlayan “ödünç verme platformu” paylaşım üzerine kurulu bir sosyal inovasyon örneğidir. Aslında bu inovasyonu dijital sosyal inovasyon olarak da adlandırmak mümkündür. Çünkü bir mahallede yerel düzeyde başlayan sistem “Peerby” isimli dijital bir platform üzerinden artık tüm Hollanda’daki ödünç alanları ve verenleri biraraya getiren bir sisteme dönüşmüştür. Peerby’ın yaptığı bir araştırma satın alınan aletlerin %80’inin ayda bir defa kullandığını ortaya koymuştur. Bu sebepten ve daha çevreci ve ekonomik olduğu için satın almak yerine, ödünç almak daha avantajlı olabilmektedir (Ateş, 2022).

3. MİLLİ YENİLİK SİSTEMLERİ

3.1. Milli Yenilik Sistemleri Kavramı ve Önemi

Boulding'e (1985) göre, bir sistemin mümkün olan en geniş tanımı kaos olmayan her şeydir. Daha spesifik olarak, bir sistem, bir dizi ögeden ve bu ögeler arasındaki ilişkilerden oluşmaktadır. Buradan hareketle, bir yenilik sistemi, yeni ve ekonomik olarak faydalı bilginin üretimi, yayılması ve kullanımında etkileşime giren unsurlar ve ilişkilerden oluşmaktadır. Yenilik sistemi, ekonomik aktörler arasındaki öğrenme ve etkileşimi dikkate alarak hangi kurumsal konfigürasyonların daha güçlü ve dinamik bir ekonomik performans sağlayacağını bulmak amacıyla yenilik sürecinin analiz edilmesini ve anlaşılmasını sağlayan bir tür analitik araçtır (Lundvall et al., 2009). Çok genel anlamda amacı ortaya ticari değer taşıyan yeni bir ürün ortaya koymak, yani yenilik meydana getirmek olan yenilik sistemlerinde bilgi, yeniliğin yaratılması, yayılması ve kullanılmasında vazgeçilmez bir kaynaktır. Dolayısıyla yenilik sistemleri incelemelerinde bilgiyi üreten ve bilgiyi kullanan kurumlar arasındaki ilişkiler önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda yenilik sistemi, belirli bir coğrafi alan içinde, yenilikleri destekleyecek bilginin üretilmesi ve yayılmasına yönelik faaliyetlere kaynak tahsis etmek amacıyla etkileşimde bulunan kurumsal ve ticari organizasyonlar kümesi olarak tanımlanabilir (Buesa et al., 2006). Buradan hareketle millî yenilik sistemi (MYS), bir ulus devletin sınırları içinde yer alan veya kökleri bu sınırlara uzanan, yeni ve ekonomik olarak faydalı bilginin üretilmesi, yayılması ve kullanılmasını sağlayan ve etkileşim halinde olan unsurlar ve bu unsurlar arasındaki ilişkileri kapsamaktadır (Lundvall, 2016).

MYS literatürünün önde gelen ve en bilinen yazarlarından Lundvall, Friedrich List'in orijinal ismi “Das Nationale System Der Politischen Ökonomie” olan, 1841’de kaleme aldığı “Millî Politik Ekonomi Sistemi” adlı eseri ile kavramın atası olduğunu öne sürmektedir. List, kitabında, bugünkü çalışmaların odağında yer alan MYS’nin birçok özelliğini (eğitim ve öğretim kurumları, bilim, teknik enstitüler, tüketici-üretici etkileşimli öğrenme, bilgi birikimi, ithal teknolojiyi uyarlama, stratejik endüstrilerin teşviki vb.) analiz etmekle kalmamış, ayrıca sanayi ve ekonomi için uzun vadeli politikaların koordinasyonunda ve yürütülmesinde devletin rolüne de vurgu yapmıştır (Freeman, 1995).

Ancak bilinen haliyle MYS kavramı 1980'lerin ortasında Avrupa'da sanayi politikası tartışmaları bağlamında ortaya çıkmıştır. OECD gibi bazı uluslararası kuruluşlar MYS kavramını analitik bakış açılarının ayrılmaz bir parçası olarak ele almış ve kullanmaya başlamışlardır (Lundvall, 2002). Kavramı bu haliyle ilk kimin kullandığına dair fikir ayrılıkları vardır. Freeman'a (1995) göre ilk olarak Lundvall tarafından kullanılmıştır, Lundvall'e göre ise ilk kullanan Freeman'dır. Akademik alanda, Lundvall ve Freeman arasında, MYS kavramının ortaya ilk defa konulmasıyla ilgili bu şekilde hoş bir rekabet vardır. MYS kavramının akademik çevrelerde ilk kez Freeman tarafından 1987'de Japonya üzerine yazdığı kitapta kullanıldığına sıklıkla değinilirken, Lundvall aslında yenilik sistemleri kavramını 1985'te yazdığı bir kitapçıkta başında millî ifadesi olmadan kullanmıştır. Bu kitapçıkta fikirlerinin çoğunu daha detaylı açıkladığı "National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning" adlı kitabı ise 1992 yılında yayımlanmıştır. Hızla yükselen küresel rekabet ortamında bilim ve teknoloji üreterek ulusal ekonomilerin üstünlük sağlayabilmesi adına MYS gittikçe önem kazanmaktadır. Kavramın kullanımındaki belirsizliklere ve farklılıklara rağmen bilim ve teknoloji politikaları tartışmalarındaki etkisi büyükmektedir (Sharif, 2006).

İlk olarak nerede, hangi tarihte ve kim tarafından kullanıldığı net olmasa da Chris Freeman, Bengt-Ake Lundvall ve Richard Nelson, MYS kavramını bilim dünyasında ortaya koyan öncüler olmuşlardır. Birçok çalışmanın yayımlanmasıyla 1980'lerden itibaren literatür hızlı bir büyüme göstermiştir (Niosi, 2018). Freeman'a (1987) göre MYS, faaliyetleri ve etkileşimleri yeni teknolojiler üreten veya bunları geliştiren ve yayan kamu ve özel sektördeki bir tür kurumlar ağıdır. Etkileşimleri sonucu ulusal firmaların yenilikçi performansının etkilendiği kurumlar kümesidir (Nelson and Rosenberg, 1993). Benzer şekilde Lundvall (2016) MYS'yi yeni ve ekonomik olarak faydalı bilginin üretimi, yayılması ve kullanımında etkileşim halinde olan ve bir ulus devletin sınırları içinde yer alan veya buradan kaynaklanan unsurlar ve ilişkiler olarak tanımlamıştır. Lundvall, Freeman'ın tanımını araştırma, öğrenme ve öğrenilenleri uyarlamayı sağlayan ekonomik yapı ve kurumsal düzeni içerecek şekilde genişletmiştir.

Bu tanımları toplamak gerekirse MYS, ulusal sınırlar içinde bilim ve teknoloji üretimini amaçlayan özel sektör ve kamudaki küçük büyük tüm örgütlerin, üniversiteler ve hükümet kurumlarının etkileşim halinde olduğu bir sistemdir. Bu

birimler arasındaki etkileşimin amacı yeni bilim ve teknolojinin geliştirilmesi, finanse edilmesi veya düzenlenmesi ya da hakların korunması gibi çeşitlendiği için etkileşimleri teknik, ticari, hukuki, sosyal veya finansal boyutta olabilmektedir (Niosi et al., 1993). Tablo 3.1, MYS'nin öncüleri tarafından yapılmış tanımlarını özetlemektedir (Casadella, 2018).

Tablo 3.1: Öncüleri tarafından yapılan MYS tanımları

Yazar	Tanım
Freeman (1987)	Faaliyetleri ve etkileşimleri yeni teknolojileri ortaya çıkaran, transfer eden, geliştiren ve yayan kamu ve özel sektördeki kurumlar ağı
Nelson (1993)	Etkileşimleri ulusal firmaların yenilikçi performansını belirleyen kurumsal bir çevre
Lundvall (1992)	Yeni bilginin üretimi, yayılması ve kullanımında iş birliği içerisinde işleyen faktörler ve ilişkiler
Patel ve Pavitt (1994)	Bir ülkedeki teknolojik öğrenmenin hızını ve yönünü belirleyen ulusal kurumlar, yapıları, işleyişleri ve yetkinlikleri
Metcalf (1995)	Yeni teknolojilerin geliştirilmesine ve yayılmasına ayrı ayrı veya toplu olarak katkıda bulunan ve hükümetlerin yenilik süreçlerini etkileyen politikalarını şekillendiren ve iyileştiren bir yapı sağlayan kurumsal çerçeve
Niosi vd. (1993)	Ulusal sınırlar içinde bilimsel ve teknolojik üretimi geliştirmeyi amaç edinen, kamu ve özel firmalar, üniversiteler ve devlet kurumlarından oluşan birbirine bağlı bir sistem
Edquist ve Lundvall (1993)	Toplumdaki teknolojik değişimin hızını ve yönünü etkileyen kurumlar ve ekonomik yapılardan oluşan ulusal sistem

MYS'nin geliştirilmesine büyük katkılar sağlamış, akademiden ve politika belirleyicilerden alanın öncüleriyle mülakatlar gerçekleştiren Sharif (2006), kavramın akademide ve politika kanadında eş zamanlı olarak nasıl ortaya çıktığını araştırmıştır. Sharif çalışmasının omurgasını MYS kavramının geliştirilmesine katkıda bulunmuş öncü araştırmacılarla gerçekleştirdiği görüşmelere dayandırmıştır. Yaptığı görüşmeler neticesinde kavramın akademi ve politika çevrelerinde (özellikle OECD) yaklaşık aynı zamanlarda ortaya çıktığını teyit etmiştir. Kavramı destekleyenlerin ve geliştirenlerin

birçoğunun hem akademide hem de politika üreten kuruluşlarda görev almış olmaları bu durumu açıklamaktadır (Sharif, 2006).

MYS kavramını birçok şekilde tanımlamak mümkündür. Yaygın olan tanımlarından biri yeni teknolojilerin geliştirilmesine ve yayılmasına bireysel veya birlikte katkıda bulunan kurumlar kümesidir. Freeman (1987) MYS'yi faaliyetleri ve etkileşimleri yeni teknolojileri başlatan, ithal eden, değiştiren ve yayan kamu ve özel sektördeki kurumlar ağı olarak tanımlamıştır. Bu kurumlar, hükümetlerin yenilik sürecini şekillendirmek için politikalar oluşturduğu ve uyguladığı çerçeveyi sağlar. Hükümetler ve bu kurumlar birbirine bağlı olarak sistemin unsurlarını oluştururlar. Bu paradigma, yeniliği, farklı seviyelerdeki aktörlerin sürekli etkileşim içinde olduğu belirli bir ulusal kurumsal bağlamda çerçeveler (Băzăvan, 2019). Sistemin dokusunu oluşturan bu etkileşimlerdir ve kültür, normlar, kurumsal düzenlemeler ve kamu politikaları gibi faktörler tarafından şekillendirilirler (Nelson, 1993). Özetle, MYS, yeni teknolojilerin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına bireysel düzeyde veya ortaklaşa katkıda bulunan ve hükümetlerin inovasyon süreçlerini etkilemek için oluşturduğu ve uyguladığı yasalara zemin hazırlayan bir dizi farklı kurumlar kümesidir (Metcalf, 1995).

Yenilik sistemi analitik bir araçtır (Lundvall et al., 2009). Bu araç güçlü ve dinamik bir ekonomik performans için hangi kurumsal yapılandırmanın etkili olacağını bulmaya yardımcı olmaktadır. Yeniliğin tesadüf eseri ortaya konan bir olgu değil, öğrenmeyi ve etkileşimi zaruri kılan sistemsel bir süreç olması gerektiğinin anlaşılmasını ve analiz edilmesini sağlamaktadır. MYS'nin aynı zamanda sosyal bir sistem olduğu açıktır. Bu sistemdeki merkezi aktivitelerden biri öğrenmedir ve öğrenme, insanlar arasındaki etkileşimi içeren sosyal bir aktivitedir. MYS aynı zamanda hem olumlu geri bildirim hem de yeniden üretim ile karakterize edilen dinamik bir sistemdir. Yenilik sisteminin unsurları genellikle öğrenme ve yenilik süreçlerini teşvik etmede birbirini güçlendirir (Lundvall, 2016).

Yenilik için bilgi çok önemlidir. Bilginin oluşturulması, yayılması ve kullanılması ile bilgiyi üreten ve bilgiyi kullanan kurumlar arasındaki ilişkiler de bilginin kendisi kadar önem arz etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bir ekonominin yenilikçi performansı sadece kurumların (örneğin firmalar, araştırma enstitüleri, üniversiteler) tek başlarına gösterdikleri bireysel performansa değil, aynı zamanda

bilginin üretildiği ve kullanıldığı kolektif sistemin unsurları olarak birbirleriyle nasıl etkileşime girdiklerine de bağlıdır. Ayrıca, kurumların, içinde bulundukları toplumun ve ülkenin değerlerinden, normlarından ve yasal çerçevesinden etkilenme şekline ve sosyal kurumlarla etkileşimlerine bağlıdır (Web 7, 1999).

İncelenen çalışmaların ortaya koyduğu sonuçlara göre MYS kavramı özellikle gelişmiş ve sosyoekonomik düzeyi oldukça yüksek Batı Avrupa ve İskandinav ülkelerinde hem akademide hem de siyasi çevrelerde geniş bir geçerliliğe sahiptir. Finlandiya, MYS kavramını bir standart olarak benimseyen ilk ülke olmuştur. İsveç ise yeni bir merkezi hükümet kuruluşu teşkil etmiş ve bunu VINNOVA veya "Yenilikçilik Otoritesi Sistemleri" olarak adlandırarak kavrama yasal bir statü yani meşruiyet kazandırmıştır (Sharif, 2006).

3.2. Yenilik ve Ekonomi İlişkisi

İnsanoğlunun amacı, çok genel bir şekilde ifade edilecek olursa, mutlu ve başarılı bir şekilde varlığını sürdürmektir. Birey, hanehalkı, işletme ve ülke düzeyinde ortaya konan hedefler ve gerçekleştirilen çalışmalar doğrudan veya dolaylı olarak bu amaçlara hizmet etmektedir. Bireyler gelir düzeylerinin harcamalarından daha yüksek olmasını hedeflemekte ve işletmeler varlıklarını devam ettirebilmek için sürdürülebilir büyüme ve kâr maksimizasyonu için faaliyette bulunmaktadır. Tüm bunlar millî ekonomilerin temel amaçlarından biri olan halkın refah seviyesinin yükselmesine de katkı sağlamaktadır. Yani, yenilik makro düzeyde ekonomik büyüme ve mikro düzeyde ise firmaların kârlarını ve pazar paylarını arttırmada en önemli yollardan biridir ve uzun vadeli ekonomik kalkınmanın ana belirleyicisidir (Niosi, 2018). Yeniliğin, ekonomik ve sosyal kalkınmanın merkezinde yer aldığı fikri yaygın olarak kabul görmektedir (Lema et al., 2021). Mikro ve makro düzeyde tüm aktörlerin rekabet yeteneği kazanmaları ve sürdürülebilir olmaları çeşitli alanlarda ortaya koyacakları yeniliklere bağlıdır.

Modern ekonomide yenilik her alanda görülen bir fenomen haline gelmiştir. Ekonominin tüm bölümlerinde yeni ürünler, yeni teknikler, yeni organizasyon biçimleri ve yeni pazarlarla sonuçlanan sürekli öğrenme, araştırma ve keşfetme süreçleri ön plana çıkmaktadır. Bu faaliyetler bazı alanlarda yavaş, kademeli ve artımlı olabilir, ancak önemli olan var olmalarıdır (Lundvall, 2016).

MYS'nin ekonomik büyümeyi etkilemede önemli bir pozitif rol oynayıp oynamadığı sorusu akademisyenler ve politika analistleri tarafından tartışılmaktadır. Ekonomik kalkınma yalnızca sermaye, iş gücü ve ham madde gibi mevcut geleneksel kaynaklara dayanmayıp aynı zamanda firmaların içindeki ya da yer aldıkları MYS'nin yenilikçi kapasitelerine de bağlıdır. Etkileşimler, milli yenilik kapasitelerinin önemli bir parçasıdır ve ülkelerin yenilikçi performansı üzerindeki etkilerini bulmak için önemli bir inceleme konusu haline gelmiştir (Lundvall, 2016). Etkileşimlerin aktörlere kazandırdığı en önemli unsur bilgidir. Mevcut ekonomide en önemli kaynak bilgi, en önemli süreç ise öğrenmedir (Lundvall, 2007). Bilgi üretiminde kamu (üniversiteler ve devlet) ve özel sektör (özel firmalar) arasındaki iş bölümü yalnızca yenilik çıktıları değil, aynı zamanda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farklılıkları da belirleyen ana faktör olarak sayılmaktadır (Nelson, 1993). Böylece kuvvetli bir MYS'nin etkileşimi ve iş birliğini sistematik bir yapıya kavuşturması sayesinde ekonomik büyümede itici bir güç olduğu anlaşılmaktadır.

Yenilik işletmeler için sürdürülebilir rekabet üstünlüğü sağlarken, ulusal ekonomiler için de büyümenin itici gücünü teşkil etmektedir. 1945'te 2. Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla oluşan yeni dünya düzeninde işletmelerin öncelikli rekabet gücü değişkeni fiyat ve üretim kapasiteleri iken, hızla değişen koşullarda bunlar zamanla tek başına yeterli gelmemeye başlamıştır. Üretimin maliyeti ve hızı, ortaya konan ürünlerin ve hizmetlerin kalitesi gibi diğer faktörler de rekabet faktörlerine dahil olmuştur. Üçüncü milenyumun başlangıcından itibaren ise farklılaşma ve yenilik bu faktörlere eklenmiş ve hatta bunların önüne geçmiştir. Bilhassa teknolojiye, özellikle bilişim teknolojilerindeki yenilikler tüm sektörleri değişime uğratan ana sebep olmuştur. Çevresi dönüşürken hiçbir yenilik gerçekleştirmeyen ekonomik bir aktör gittikçe zayıflayacak ve yok olma tehdidiyle karşılaşacaktır. Çünkü diğerlerinin yenilikler yaparak ilerlediği bir ekosistemde mevcut halini sürdürmek aslında gerilemek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, farklılaşıp öne geçmek hatta sadece mevcut pozisyonu koruyabilmek için bile yenilik şarttır. Schumpeter'in inovasyon teorisine göre, inovasyon oluşturma temel nedenlerinden biri kâr elde etmektir. Son birkaç on yılda, yenilikçilik ve girişimcilik üzerine geleneksel teoriler, endüstri veya örgütsel bağlamdaki ampirik araştırmalarla doğrulanmıştır (Baptista et al., 2019). Bununla birlikte, gelişmekte olan ülkeler bağlamında inovasyonun ekonomik kalkınmaya katkısını vurgulayan çalışmaların sayısı da giderek artmaktadır.

Yeniliğin ülke ekonomilerinin ve örgütlerin kârlılığının artmasında ve sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmede büyük etkileri olduğu yaygın olarak bilinmektedir (Si and Chen, 2020). Yenilik, rekabet edebilirliği sağlayan en önemli faktörlerden biridir. Yenilik yapmamak, genellikle rekabet gücünün azalmasına neden olur (Herrera et al., 2007). Mikro düzeyde ortaya konan katma değerler ile ülke ekonomileri güçlenir. Gelişmekte olan ekonomiler de bünyelerinde yer alan işletmelerin gücü ile diğer ülkelerle rekabet edebilir seviyeye ulaşabilmektedir. Yeniliğin ekonomik büyüme, sürdürülebilirlik ve sosyo-ekonomik gelişmeye olan katkısı birçok çalışma tarafından da desteklenmektedir (Edwards-Schachter, 2018).

Standart ekonomi modellerinde yenilikler, dış kaynaklı, genel dengeyi geçici olarak bozan, sıradışı olaylar olarak görülmektedir. Fiyat mekanizmasının işlediğini gösteren bir ayarlanma-dengelenme sürecinden sonra, yeni bir denge durumu oluşmaktadır. Bu yaklaşım, yeniliklerin nadir ve dışsal olaylar olarak ortaya çıktığı endüstri öncesi toplumlarda yeterli olabilirdi. Ancak, modern kapitalizmde yenilik, ekonomik sistemin doğasında var olan içsel bir olgudur. Firmaların ve ulusal ekonomilerin uzun vadeli rekabet gücü, onların yenilik kabiliyetlerini yansıtmaktadır. Yenilik yapma ve yeniliği piyasaya başarılı bir şekilde getirme yeteneği, önümüzdeki yıllarda ülkelerin küresel rekabet gücünün çok önemli bir belirleyicisi olacaktır. Ekonomik büyümenin %50 ilâ %80'inin yenilik ve yeni bilgilerden geldiği tahmin edilmektedir (Mulgan, 2006). İşletmeler de ayakta kalabilmek ve sektörlerinde lider konumuna geçebilmek için inovasyonu hedefleyen faaliyetlerde bulunmak zorundadır.

Ulusal hükümetlerin inovasyon politikalarına gittikçe daha fazla önem vermelerinin temel nedeni inovasyonun ulusal ekonomik büyümede kilit bir unsur olduğu varsayımdır. Sistemlerin karşılaştırılmasında milli gelir veya kişi başına harcama gibi ekonomik büyümenin farklı göstergeleri kullanılabilir. Ancak bu tür göstergeler, inovasyonla ilgisi daha az olan faktörleri yansıtabilir; daha da önemlisi, inovasyonun farklı ülkelerde nasıl gerçekleştiğine dair çok az görüş sağlar. Kalkınma denince akla ilk olarak millî gelir artışı gelse de ekonominin yalnızca maddi değil sosyal kalkınma boyutuna da sahip olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Zaten dünyadaki odak da sadece üretimi ve bu üretimin maddi değerini hesaba katan fayda odaklı kalkınma yaklaşımından insani ve sosyal kalkınmaya kaymaya başlamıştır. Yenilik, sosyal kalkınmanın yani sosyal yaşamın kalitesini arttırmanın önemli

yollarından biridir. Yenilik ve ekonomi arasındaki ilişkinin hem maddi hem de sosyal boyutlar açısından karşılaştırılması Tablo 3.2’de verilmektedir (Ateş, 2022).

Tablo 3.2: Maddi ve Sosyal Kalkınma Yaklaşımları

Klasik Maddi Kalkınma Yaklaşımı	İnsani ve Sosyal Kalkınma Yaklaşımı
Sanayi 4.0	Toplum 4.0
Milli Gelir	HDI (Human Development Index), Sosyal Kalkınma Endeksi
Orta Gelir Tuzağı	Orta Refah Tuzağı
Teknolojik İnovasyon	Sosyal İnovasyon
Kamu ve özel sektör etkinliği	Kamu, toplum ve STK etkinliği
Genel-geçer, cihanşümul kurallar ve uygulamalar	Zamana, bölgeye, konuya ve topluluğa bağlı uygulamalar
Uyarlanabilir uygulamalar	Kısmen uyarlanabilir uygulamalar
Yukarıdan aşağıya inme	Hem yukarıdan aşağıya hem de aşağıdan yukarıya uygulamalar ve çözümler
Ölçülebilir çıktılar	Ölçülmesi kısmen mümkün olan çıktılar
Ticari fayda ve ekonomik değer	Sosyal fayda ve etki
Kısa vadede sonuç alabilme	Kısa, orta ve uzun vadede sonuç alabilme
Rekabet odaklı yaklaşım	İş birliği ve birlikte üretim
AR-GE merkezleri	City LAB, Citizen LAB, sosyal inovasyon atölyeleri, Makers Studio, tasarla-yap atölyeleri
Tüketici için üretim	Yararlanıcı için ve yararlanıcı ile üretim
Maddi kalkınmayı doğrudan etkileme	Sosyal kalkınmayı doğrudan etkileme

Yenilik araştırmasının amacının, tüm MYS’lerde aynı şekilde uygulanabilecek genel yasalar elde etmek olduğu fikri yanlıştır. Tüm sistemlerde yenilikle ilişkilendirilebilecek ve yeniliği ekonomik büyümeyle ilişkilendirebilecek bazı faaliyetler mevcuttur. Ancak, mekanizmalar farklı MYS’ler arasında farklılık göstermektedir (Lundvall, 2016).

3.3. MYS Yaklaşımında Kullanılan Makroekonomik Göstergeler

Ekonomik büyüme, eğitim kalitesi veya altyapı yatırımları açısından makro düzeyde performans sıralamaları oldukça yaygındır. İnovasyon da makro düzeyde performans sıralamasının yapıldığı alanlardan biridir. Ancak inovasyon için ideal, kapsayıcı bir değişkenin henüz oluşturulamadığı üzerinde fikir birliği vardır (Patel and Pavitt, 1994; Casadella, 2018). Bu nedenle, ülkelerin inovasyon sıralamaları inovasyon kapasitelerinin bileşik göstergelerine dayanmaktadır. Bileşik göstergeler, çeşitli temel göstergelerden elde edilen bilgileri sentezlemektedir.

MYS yaklaşımında da girdi ve çıktı olarak çeşitli göstergeler mevcuttur. Bunlar ülkelerin inovasyon elde etmek için ortaya koyduğu çabaları ve elde ettikleri sonuçları kıyaslamak için geliştirilmiş makro göstergelerdir. Girdi göstergelerinden en yaygını, Ar-Ge harcamalarının Gayrisafi Yurt İçi Hasıladaki (GSYH) payı, bir ülkedeki yerleşik tüm şirketler, araştırma enstitüleri, üniversite ve devlet laboratuvarları vb. tarafından yürütülen toplam Ar-Ge harcaması olarak tanımlanmaktadır. Yurt dışından finanse edilen Ar-Ge'yi de içermektedir, ancak yurt içi ekonomi dışında gerçekleştirilen Ar-Ge için gerçekleştirilen yurt içi kaynaklı harcamaları kapsamamaktadır. Bu gösterge, 2015 baz yılı ve satın alma gücü pariteleri kullanılarak Amerikan doları sabit fiyatlarında ve GSYH yüzdesi olarak ölçülmektedir (Web 8, 2022). Ar-Ge harcamaları arttıkça inovasyonun gerçekleşme olasılığı artmaktadır. Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki oranı Ar-Ge'ye verilen önemi göstermektedir. Ar-Ge'ye daha fazla önem veren ülkeler yeni teknolojiler geliştirmede daha başarılı olmakta dolayısıyla global marketlerde rekabet avantajı sağlayarak üstünlük kurabilmektedirler. Gelişmiş ekonomilerin, gelişmekte olan ekonomilere kıyasla Ar-Ge harcama oranları daha yüksektir (Bozkurt, 2015).

MYS yaklaşımındaki diğer bir girdi olarak araştırmacılar ise MYS'nin temeli olan yeni bilgi üretimi ile ürün, süreç, yöntem ve sistemlerin tasarlanması ve oluşturulmasında, aynı zamanda bunları mümkün kılan ilgili projelerin yönetiminde sorumluluk alan ve emek veren profesyonelleri ifade etmektedir. Bu gösterge, çalışan her 1000 kişi başına düşen araştırmacı sayısı olarak ölçülmektedir (Web 9, 2022). Araştırmacı göstergesi yüksek olan ülkeler inovasyon konusuna daha fazla önem vermekte ve inovasyon elde etme olasılıklarını yükseltmektedir. Patent sayıları ve yüksek teknoloji ürün ihracatının toplam ihracattaki payları ise çıktı olarak inovasyonun makro göstergelerinden en yaygın olanlarıdır (Matei and Aldea, 2012).

3.4. Milli Yenilik Sistemlerinin Unsurları

MYS, çeşitli unsurların ve aktörlerin etkileşim halinde olduğu bir sistemdir. Bir ülkenin MYS'si ekonomik rejimi, mali yapısı ve fiziki altyapısından eğitim sistemine ve kültürel geleneklerine kadar farklı alt sistemlerden oluşur. Bu unsurların iş birliği içerisinde koordine edilerek bir takım halinde çalışması gerekmektedir. Dolayısıyla bir MYS, bilim ve teknoloji politikalarının bilinçli bir şekilde uygulanmasıyla yönetilir. Kendine özgü MYS'si ve stratejileri göz önüne alındığında, her ülkenin bilim

ve teknoloji geliştirme süreci kendine has özelliklere sahiptir. Bu özellikler, MYS'nin çıktısı olarak ürettikleri bilim ve teknolojiden izlenebilir (Afzal, 2014).

MYS'nin unsurları farklı bakış açılarına göre çeşitli şekillerde sıralanmaktadır. Bir inovasyon modeli olan üçlü sarmal modeline (triple helix model) göre sistemin sacayağını üniversite, sanayi ve devlet oluşturmaktadır. Bu sarmallar arasındaki bağlantılar bir ülke ekonomisinin öğrenmeye dayalı ekonomiye dönüşmesine yardımcı olmaktadır. Etzkowitz (2003), üçlü sarmalın gelişiminde dört aşamayı vurgulamaktadır; her sarmalın içe doğru değişimi, bir sarmalın diğeri üzerindeki etkisi, üçlü sistemin yapılması ve bunlar arasındaki bağlantı, sistemlerin sarmallar ve nihayet toplum üzerindeki yinelemeli etkisi. Üniversite, sanayi ve devlet arasındaki üçlü sarmal modelinin amacı bu unsurlar arasındaki ilişkilerin konfigürasyonlarından sinerji yaratmaktır. Bu ilişkilerin çok boyutlu olduğu unutulmamalıdır (Leydesdorff and Smith, 2022).

MYS, inovasyon ile ilgili strateji, politika ve eylem planlarının belirlenerek küresel pazarda ülkenin güçlü yönlerinin ön plana çıkartılması ve zayıf yönlerinin geliştirilmesine yönelik tüm çabaları kapsamaktadır. Güçlü yönler, ülkenin temel yetenekleri olarak uzmanlık alanlarını ifade etmektedir. Uzmanlık alanları, küresel pazarlarda diğ er ülkelere göre rekabet avantajı sağlayacak olan temel yetenekleri kapsamaktadır. Bu yeteneklerin gelişebilmesi hatta var olabilmesi sistemin birtakım unsurlara sahip olmasını gerektirmektedir. Sistemin sahip olması gereken en önemli unsurlar ş unlardır; Ar-Ge sistemi, eğitim sistemi, finansal sistem, kullanıcı-üretici ilişkileri ağı yapısı ve etkileşim normu, kurumsal kapasite sistemi (Cooke and Morgan, 1998).

Sistem yaklaşımı açısından MYS, kurum veya işletmeler arasındaki bilgi, uygulama ve sermaye akışını belirleyen dinamik bir sistem olarak açıklanmaktadır. MYS aktörleri olarak tanımlanan işletmeler, eğitim kuruluşları, destekleyici ve düzenleyici kamu kurumları, finans kuruluşları gibi kurumların etkileşimini temsil eden bilgi paylaşımı ya da akışı, uygulama birlikteliği ve finans hareketliliği gibi çeşitli iş birlikleri mevcuttur. MYS, bu iş birliklerinin daha sistemli olarak gerçekleşmesini sağlayan bir mekanizma olarak rekabetçi ülke hedefine yönelik yeteneklerin kazanılmasını ve kazanılan yeteneklerin geliştirilerek sürdürülebilirliğini sağlayacak bir sistemdir. Sistem, bu amaca hizmet edecek kurumlar, kurumsal mekanizmalar,

kurumlararası ağyapılar ve bu sistemin diğer sistemlerle olan arayüzlerinden oluşur ve içerdiği kurumlar arasındaki ilişkileri ve sistemin işleyişi biçimini de ifade eder (Cooke and Morgan, 1998).

MYS, bilgi ve yeteneklerin paylaşılması, yeniliklerin yapılması ve kullanılmasıyla ilgili bütün kurumsal ve yapısal faktörleri içeren bir sistemdir. Bu sistemin merkezinde olması gereken unsur ticari işletmelerdir. Rekabet avantajı doğrudan ekonomik değer ile ilgili olduğundan mal ve hizmet üretiminde bulunan işletmeler, dolaylı bir etkisi olan diğer aktörlere göre daha önemli bir pozisyona sahiptir. MYS içinde tanımlanan etkileşimin tarafları olan sistem aktörleri şu şekilde sıralanabilir; işletmeler (mal ve hizmet üreticileri), kamu kurumları (düzenleyici, denetleyici ve destekleyici kurum ve kuruluşlar), bilgi üreten ve Ar-Ge faaliyeti yapan kurumlar (üniversite, araştırma merkezleri), finans kuruluşları (bankalar, fon sağlayıcılar) (Freeman, 1995).

Ülkelerin rekabetçiliğini etkileyen MYS'nin kurgulanması ve yönetilmesinde merkezi planlama yetkisinde olan devletin yanında diğer paydaşların da yüksek bir performans göstermesi önemlidir. Başarılı bir MYS için yapılacak olan değerlendirmede temel göstergeler şu şekildedir; Ar-Ge çabaları, eğitim sistemlerinin kalitesi, üniversite ve sanayi arasındaki iş birliği, girişim sermayesinin varlığı (Negro and Hekkert, 2008).

3.5. Gelişen Ekonomilerde Milli Yenilik Sistemleri

Gelişmekte olan ülkeler, küresel ekonominin yeni dinamiklerinin mihenk taşlarıdır. Gelişmekte olan ülkelerin bir listesini oluşturmak mümkün görünmemektedir, çünkü mevcut sınıflandırmalar birbirinden farklıdır ve üstelik zamanla değişmektedir. Örneğin, Kore Savaşı'nın etkisiyle adeta yıkıldıktan sonra, Güney Kore dünyanın en fakir ülkelerinden biriyken 1962-89 dönemi, Güney Kore ekonomisinin yoksulluktan sanayileşmiş bir millet statüsünün elde edilmesine kadar dikkate değer bir dönüşüme şahit olmuştur (Harvie and Lee, 2003). Bugün Güney Kore, gelişmiş bir pazara ve yüksek gelirli bir ekonomiye sahip gelişmiş bir ülkedir (Khandker, 2016). Bu çalışmada gelişen ekonomiler ile gelişmiş ekonomiler grubuna girmeyip birtakım özelliklere sahip ülkeler kastedilmektedir. Bu özellikler; istikrarlı bir ekonomik büyüme, çeşitliliğe sahip iktisadî bir profil, kalabalık bir nüfus, hammadde mevcudiyeti ve etkili yapısal politikalar (Casadella, 2018).

MYS literatürü, bilginin yaratılmasını ve yayılmasını kolaylaştıran kurumları, insan sermayesini ve bunlar arasındaki etkileşimleri anlamaya çalışmaktadır. Bu nedenle de aslında doğrudan gelişmekte olan ülkelerin büyümesi meselesine hitap etmekte ve inovasyonun ve ardından büyümenin nasıl gerçekleştiğine dair fikirler sunmaktadır (Maloney, 2017).

Bilgi, teknolojinin içinde ve beşerî sermaye olarak da insanlarda mevcut ve her zaman ekonomik kalkınmanın merkezinde olan bir olgudur. MYS, bilgi akışlarına odaklanmaktadır. Bilgi toplumuna geçiş sürecini yaşadığımız günümüzde, gelişmiş ülke ekonomileri büyük ölçüde bilim, teknoloji, inovasyon ve ileri düzeyde eğitime dayanmaktadır. Dolayısıyla MYS analizleri de enformasyon ve bilginin üretimine, dağıtımına ve kullanımına dayanan ekonomilerde performansı iyileştirmeye yöneliktir. Gelişmekte olan ülkeler ise, ekonomik büyüme ve sosyal gelişme için temel bir araç olarak bilgiyi, bilgi üretimini, yayılımını ve uygulamasını gelişmiş ekonomiler seviyesinde kullanamayan ülkelerdir (Arocena and Sutz, 2002). Başarılı bir MYS, kurumlar ve mekanizmalar aracılığıyla, bilginin edinilmesini, öğrenilmesini ve özümsemesini, yeni bilginin üretilmesini ve bilginin kullanılarak yeni ticari ürünler meydana getirilmesini sağlayacak bir iklim yaratır. Çoğu gelişmekte olan ülkenin MYS'sinde bunu sağlayacak kurumlar genellikle zayıftır ve sistemik etkileşimler oldukça düşüktür (Egbetokun et al., 2017). Özellikle sanayi-akademi araştırma iş birliklerinin zayıf olması, sanayinin ihtiyacına yönelik bilgi üretilmesini sektöre uğratmakta veya üretilen bilgilerin firmalar tarafından etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını ve ürüne dönüştürülmesini geciktirir.

Son 20 yılda, MYS kavramı akademik çevrelerde, siyasi bağlamlarda ve uluslararası kuruluşlarda teoride ve pratikte bir tutarlılık bulmaya başlamıştır. Gelişmekte olan ekonomiler ve yükselen ekonomiler bağlamında MYS, teknolojik yeteneklerin geliştirilmesi yoluyla gelişmiş ülkeleri yakalama stratejilerini içerir. Bu nedenle; makroekonomik, siyasi, kurumsal, sosyal ve tarihi çevre üzerinden kalkınma yörüngelerini analiz eder. MYS ile ilgili araştırmalar, sınırlı miktarda olmasına rağmen, tüm yükselen ve gelişmekte olan ekonomileri kapsayacak şekilde genişlemeye başlamıştır. Genel eğilim halen MYS'nin benzer bir grup ülke üzerinde ya da gelişmiş ülkeler bağlamında incelendiği çalışmalara doğru olsa da gelişen ekonomiler ve gelişmekte olan ülkeler bağlamında MYS'nin birtakım özellikleri mevcuttur (Casadella, 2018).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler birçok konuda büyük farklılıklara sahiptir. MYS kavramı büyük ölçüde, gelişmiş ekonomilerin arka planlarına göre geliştirilmiştir, ancak gelişen ekonomilerde MYS gelişmiş ülkelerdekinden önemli ölçüde ayrılmaktadır. Tablo 3.3, gelişmiş ülkelerdeki yenilik sistemlerinin bazı genel özelliklerini ortaya koymakta ve bunları gelişmekte olan ülkelerin yenilik sistemleriyle karşılaştırmaktadır. Tablo 3.3'e göre, gelişmekte olan ülkelerin milli yenilik sistemleri daha az yaratıcı, daha az donanımlı ve daha az yeteneklidir. Temel bilgi kaynakları yabancıdır; aktörler arasındaki etkileşim, bağlar ve bilgi paylaşımı zayıftır, dolayısıyla öğrenme, bilim ve teknolojiyi özümseme daha düşük seviyededir. Bu nedenlerden dolayı da yeniliğin oluşma olasılığı daha azdır (Egbetokun et al., 2017).

Tablo 3.3: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Yenilik Sistemlerinin Karşılaştırılması

Boyut	Gelişmiş ülkeler	Gelişen ülkeler
Öğrenme ve ekonomik aktörler arasındaki etkileşim	Aktif, güçlü, yoğun	Pasif, zayıf, bölünmüş
Bilim ve teknoloji kapasitesi	Sınırsız, Teknoloji özümsemeye kolaylık, Bilimsel eğitim yüksek seviyede	Kısıtlı, Teknoloji özümsemeye zorluk, Bilimsel eğitim düşük seviyede
Temel bilgi kaynakları	Yerelleştirilmiş	Yabancı
Yenilikçi çıktının özelliği	Resmi ve aktif, Lider konumundalar, Radikal ve yaratıcı, Yüksek yatırımlar	Genellikle gayri-resmi ve pasif, Takipçi konumundalar, Artımsal ve taklide dayalı, Düşük yatırımlar
Sanayi ve yenilik politikası	Güçlü fikri mülkiyet yasaları	Zayıf fikri mülkiyet yasaları
Ekonomi ve iş çevresi	Yapılandırılmış pazarlar, yüksek teknolojiye yeni ürünlerin iç talebinin yüksek olmasını sağlayan yüksek satın alma gücü	Büyük ancak yapılandırılmamış pazarlar, teknolojik yeniliklerin iç pazar tarafından düşük seviyede talep edilmesine neden olan düşük satın alma gücü

Çin, son yıllarda ortaya koyduğu dünya devi teknoloji markalarıyla ve Dünya Bankası verilerine göre dünyanın en büyük ikinci Gayrisafi Milli Hasılasına sahip olmasıyla gelişmekte olan ülkeler arasında en dikkat çekici olanlardan biridir. Hızla yükselen iş gücü maliyetleri, ciddi çevresel hasarlar ve Asya'daki gelişmekte olan ülkelere gelen güçlü rekabet nedeniyle, düşük değerli üretime dayalı geleneksel model artık geçerli değildir. Bu bağlamda, Çin'in politika yapıcıları, ivmeyi korumanın ve orta gelir tuzağından kaçınmanın tek yolunun, bilgi yoğun bir ekonomik modele geçerek verimlilik artışını hızlandırmak olduğunu düşünmektedir ve bunun için inovasyona daha da önem vermeye başlayan Çin en yenilikçi ülkeler arasına katılmayı hedeflemektedir (Băzăvan, 2019). Politika, iş dünyası ve toplum da dahil olmak üzere her düzeyde yenilik, kutsal bir görev addedilmiştir ve vasat bir ülkeden önde gelen ve müreffeh bir ülke konumuna sıçramanın anahtarı olarak görülmektedir (Băzăvan, 2019). Bilim ve teknolojiye verdikleri önem, son on yıllarda Ar-Ge harcamalarındaki büyük artışla daha iyi anlaşılmaktadır. Satın alma gücü paritesine göre Çin dünyanın en çok Ar-Ge harcaması yapan ikinci ülkesi konumundadır (Web 10, 2022).

Çin hükümeti, inovasyonu ulusal kalkınma için en önemli öncelik olarak tanımlamakta ve teknolojik ilerlemeyi teşvik etmek için farklı düzeylerde çeşitli stratejiler uygulamaktadır. Yönetim merkezi olmadığı için bölgesel hükümetler arasındaki rekabet Çin MYS'sinin ayrıştırıcı özelliklerden birini oluşturmaktadır. Băzăvan (2019), Çin hükümetinin inovasyon yaklaşımındaki en son gelişmeleri ve paradigma değişimlerini gözden geçirdiği çalışmasında hükümetin bir kolaylaştırıcı olarak şunları ifa ettiğini tespit etmiştir;

- Ar-Ge yapılması için artan kaynakları hedef alanlara tahsis etmek;
- Yerli firmaların çıkarları doğrultusunda piyasalara müdahalede bulunmak;
- Yatırım yapmak isteyen yabancı şirketlerin teknoloji transfer etmesini şart koşturmak;
- İnovasyon dostu ve tetikleyici politikalar tasarlamak;
- Kurumsal verimliliğin iyileştirilmesi;
- Teknolojik ulusal yeterliliğin teşvik edilmesi;
- Yurt dışındaki teknoloji araştıran ve teknoloji ihraç eden yatırımları teşvik etmek.

Yenilik sürecinin halen tam olarak anlaşılamadığı ya da etkin bir şekilde tasarlanıp uygulanamadığı gelişmekte olan ülkeler için yenilik sistemleri yaklaşımında değişiklikler ve uyarlamalar yapılabilir mi, yenilik sistemleri yaklaşımının henüz keşfedilmemiş yanları var mıdır gibi sorulara cevap bulmaya çalışan çalışmalar yapılmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde öğrenme ve kapasite biriktirme süreçlerinin özellikleri MYS'nin gücünü etkilemektedir. Esasen bu ülkelerin birçoğunda sistem kapsamındaki kurumlar zayıftır ve kurumlar arasında sistemik etkileşim yoktur veya düşük seviyededir (Egbetokun et al., 2017). Yenilik sistemi araştırmalarının bir amacı da belirli bir makroekonomik bağlamda yeniliğin hangi koşullar altında ortaya çıktığını ya da kolaylaştığını tespit etmektir. Gelişen ekonomilerde bu koşullar yeterince sağlanamamaktadır.

4. METODOLOJİ

4.1. Araştırmanın Amacı ve Kısıtları

Son dönemde bazı çalışmalar sosyal inovasyonu marjinal ve farklı bir faaliyet alanı olarak görmek yerine, kavramı daha iyi anlamayı ve MYS'ye entegre etmeyi amaçlayan MYS yaklaşımı çağrısında bulunmuşlardır (Phillips et al., 2015). MYS'nin gelişen ekonomilerde sosyal inovasyonu nasıl şekillendirdiği hakkında çok az şey bilinmektedir. Mevcut çalışmalar sosyal inovasyonu geliştirmek adına adım atılmaya çalışılan toplu öğrenme yolculuğunda yer alan ya da alacak kuruluşların ve örgütlerin rolleriyle ilgili detaylı bir analiz sağlayamamaktadır. Dolayısıyla sosyal inovasyon sürecini daha iyi anlayabilmek için bir sistem yaklaşımı ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Sosyal inovasyon sadece bireyler tarafından ortaya konulabilen bir faaliyet ya da olgu değildir, çoğu daha geleneksel bir yapı haline gelen MYS'nin parçası olan çeşitli aktörler ve kurumlar tarafından da şekillendirilmektedir. Bu bağlamda etkileşimli bir süreç olarak sosyal inovasyonun geliştirilmesinde MYS'nin rolünü anlamak önemlidir. Bu, bilhassa kurumsal kapasiteden ve destekten yoksun gelişmekte olan ülkelerde sosyal girişimcilerin sosyal sorunlar karşısında inovasyonu nasıl ortaya koyduğu ve şekillendirdiği hakkında da yol gösterici olacaktır (Phillips et al., 2015; Rao-Nicholson et al., 2017).

Sosyal inovasyonun MYS içine konumlandırılması gelişen ekonomilerde kronikleşmiş sosyal sorunların çözülmesine alternatifler oluşturmak açısından önemlidir. Bu çalışmada gelişen ekonomilerde sosyal inovasyonun ve MYS'nin literatürde ne derece ve hangi bağlamlarda yer aldığına dair betimsel bir içerik analizi gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu maksatla şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Sosyal inovasyon ve milli yenilik sistemleri ile ilgili incelenen makalelerde gelişmekte olan ülkeler kapsamında hangi kavramlar ve bağlamlar öne çıkmaktadır, araştırma sonuçları hangi temalara sahiptir?
- Bu makalelerin yayımlandıkları dergilere göre ve alanlara göre dağılımı nasıldır?
- Bu makalelerin yayımlandıkları yıllara göre dağılımı nasıldır?

Bu araştırma Web of Science (WOS) veri tabanı üzerinden erişilen, “Social Sciences Citation Index (SSCI)” li 77 bilimsel makale ile sınırlandırılmıştır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma nitel bir araştırma olarak tasarlanıp veriler Web of Science veri tabanı üzerinden makaleler olarak toplanmış ve betimsel içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Gelişmekte olan ülkeler bağlamında sosyal inovasyon ve MYS ile ilgili SSCI endeksinde gerçekleştirilen tarama sonucunda belirlenen kriterlere göre tespit edilen 77 makale yayımlandıkları dergilere, yıllara, araştırma kategorilerine, araştırma türlerine ve temalarına göre analiz edilmiştir.

Nitel araştırma bir problem hakkında derinlemesine bilgi toplamak veya araştırma için yeni fikirler üretmek amacıyla kullanılmaktadır. Farklı bağlamlardaki insan koşullarının ve algılanan bir durumun anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır (Bengtsson, 2016). Nitel araştırmalar doğrudan ölçülebilir davranış ve tutumlarla nicel araştırmalara göre daha az ilgilenmektedir. Daha çok inceledikleri olay ve olguların arkasındaki içsel ve kavramsal yapılara odaklanmaktadır. Nitel araştırma; beşerî ve sosyal bilimlerde, antropoloji, sosyoloji, eğitim, sağlık bilimleri, tarih vb. konularda yaygın olarak kullanılmaktadır.

Nitel analizler genellikle metin, belge, video ya da ses gibi sayısal olmayan verilerin toplanmasını ve analiz edilmesini içerir. Böylece üzerinde durulan kavramların, fikirlerin veya deneyimlerin derinlemesine anlaşılmasını sağlar. Nitel araştırmalarda çeşitli analiz yöntemleri kullanılabilir; örneğin, fenomenoloji, hermenötik, gömülü kuram, etnografya, fenomenografik analiz ve içerik analizi bunlardan bazılarını teşkil etmektedir (Burnard, 1995). Nitel araştırma yöntemleri karmaşık, değişken ve tartışmalı bir alandır. Nitel araştırma bu nedenle tek bir varlık değil, büyük bir çeşitliliği kapsayan şemsiye bir terimdir (Renz et al., 2018).

İçerik analizi; belirlenmiş bir konu kapsamında gerçekleştirilen, kalıpları, temaları, başlıca varsayımları ve anlamları belirleme çabasıyla o konuda birbirinden bağımsız yapılan çalışmaların dikkatli, detaylı, sistematik olarak incelendiği ve yorumlandığı, genel eğilimlerin belirlendiği bir yöntemdir (Ültay vd., 2021).

Bu çalışmada yapılan içerik analizinde ele alınacak makalelerin belirlenmesinde Web of Science veri tabanı üzerinden 11.04.2022 tarihinde gerçekleştirilen taramada arama kriteri olarak “Topic” kullanılmıştır. Topic; makalelerin başlığında, özetinde ve anahtar kelimeler kısmında arama yapmaktadır, böylece ilgili olabilecek makalelerin çalışmaya dâhil edilmeme riski düşürülmüştür. Ayrıca “Document Types: Articles” ve

dil olarak “İngilizce” seçilerek çıkan sonuçlar rafine edilmiş ve çalışmada yalnızca İngilizce makaleler incelenmiştir.

Sosyal inovasyon ve MYS’yi birlikte ele alan makale sayısı sadece üç olduğundan ve bunlar da çalışmaya dâhil edildiğinden sosyal inovasyon ve MYS ilgili bağlamda ayrı ayrı taratılmıştır. Literatürde MYS çoğunlukla “*national innovation system*” olarak geçse de “*national systems of innovation*” olarak yer aldığı çalışmalara da rastlandığından ilgili olabilecek makalelerin çalışma dışı kalması riskini düşürmek adına iki şekilde de tarama gerçekleştirilmiştir. Gelişen ekonomiler veya gelişmekte olan ülkeler için “*developing countries*” ve “*emerging economies*” ifadeleri kullanılmıştır. Taramada kullanılan kombinasyonlar ve bu kombinasyonlara denk gelen makale sayısı Tablo 4.1’de verilmektedir. Belirlenen kriterlere rağmen sayıları az da olsa önümüze konuyla ilgisi olmayan makaleler çıkmıştır ve bunların elimine edilmesiyle oluşan nihai sayılar da Tablo 4.1’de gösterilmektedir.

Tablo 4.1: Makalelerin Belirlenmesi

Web of Science'da kullanılan arama terimleri	Makale sayısı	Nihai sayı
Social innovation (and) developing countries	25	22
Social innovation (and) emerging economies	7	6
National innovation system (and) developing countries	36	30
National innovation system (and) emerging economies	14	13
National systems of innovation (and) developing countries	5	5
National systems of innovation (and) emerging economies	3	1
Toplam	90	77

Nitel veri analizi amacıyla kullanılan yazılımlara genel olarak bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımları denir. Bunlar çeşitli yöntemlerle toplanan verilerin organize edilmesini ve kategorilere ayrılmasını sağlayan; temaların ortaya çıkarılmasını kolaylaştıran ve bütün sürecin raporlaştırılmasında kullanılan özel yazılımlardır (Yakut vd., 2017). Bu çalışmada veri analizinin gerçekleştirilmesinde ATLAS.ti, HyperRESEARCH, MAXQDA, Nvivo gibi bilgisayar programları arasından kullanım kolaylığı nedeniyle ATLAS.ti seçilmiştir. Nitel veri analizi, üzerinde çalışılan veriyle ilgili anlam üretmek ve veri setinde neyin temsil edildiğine

dair açıklamalar geliştirmek amacıyla yapılan bir sınıflandırma ve yorumlama süreci olarak tanımlanmaktadır (Çelik vd., 2020).

4.3. Veri Analizi ve Bulgular

Bu çalışmanın veri setini “sosyal inovasyon” ve “MYS” kavramlarına gelişen ekonomiler bağlamında yer veren bilimsel makaleler oluşturmaktadır. Veri seti, herhangi bir alan veya tarih kısıtı konulmadan, sosyal bilimler atıf indeksli olacak şekilde Web of Science üzerinden tarama gerçekleştirilerek kurulmuştur ve 77 makaleden oluşmaktadır. Veriler “Atlas.ti” programında analize tabi tutulmuştur.

4.3.1. Makalelerin Yayın Yılına Göre Dağılımı

Çalışma kapsamında incelenecek makalelerin seçim kriterlerine herhangi bir tarih kısıtı konulmamıştır. Araştırma bulgularına göre sosyal inovasyonu ve MYS’yi gelişen ekonomiler bağlamında ele alan çalışmalar 2000’li yıllardan itibaren ortaya konulmaya başlamıştır. Sosyal inovasyon, araştırmacılar tarafından MYS’ye kıyasla araştırmacılar tarafından daha geç inceleme kapsamına alınmıştır. Bu durum sosyal inovasyonun ve MYS’nin gelişmekte olan ülkeler bağlamında az çalışılmış olduğunu ve alanda daha çok çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal inovasyonu ve MYS’yi gelişen ekonomiler bağlamında ele alan makalelerin yayımlandıkları yıllar bazındaki dağılımı Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2: Makalelerin Yayın Yılına Göre Dağılımı

Yayın Yılı	Yayımlanan Makale Sayısı (MYS)	Yayımlanan Makale Sayısı (Sosyal İnovasyon)	Yayın sayısı	Yüzde (%)
2022	3	2	5	6%
2021	2	9	11	14%
2020	3	6	9	12%
2019	7	2	9	12%
2018	5	1	6	8%
2017	4	5	9	12%
2016	4	1	5	6%
2015	3	0	3	4%
2014	3	1	4	5%
2013	3	0	3	4%
2012	2	0	2	3%
2011	1	0	1	1%
2010	3	0	3	4%
2009	1	1	2	3%
2008	2	0	2	3%
2006	1	0	1	1%
2005	1	0	1	1%
2002	1	0	1	1%

4.3.2. Makalelerin Yayımlandıkları Dergiler Bazında Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre çalışmada yer verilen sosyal inovasyonla ilgili 28 makalenin yayımlandıkları dergilere ve makale sayılarına dair araştırma bulguları Tablo 4.3'te gösterilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sosyal inovasyonla ilgili çalışmada yer verilen 28 makalenin yayımlandığı toplam dergi sayısı 23'tür. Dergilerin bu denli çeşitli, sayısının ise makale sayısı göz önünde bulundurulduğunda fazla olması literatür araştırması sonucu elde edilen, sosyal inovasyonun tek bir tanımı olmadığına dair bulguyu doğrulamaktadır. Sosyal inovasyon, insan ve toplum yaşamının iyileştirilebileceği herhangi bir alanda gerçekleştirilebilir. Dergilerin çeşitliliği bu durumu ispatlamaktadır.

Tablo 4.3: Makalelerin Yayımlandıkları Dergiler (Sosyal İnovasyon)

Makalelerin Yayımlandıkları Dergiler (Sosyal İnovasyon)	Makale Sayısı
Industrial Marketing Management	1
Information Technology and People	1
Information Technology for Development	1
Innovation-Organization and Management	1
Innovation-The European Journal of Social Science Research	2
International Environmental Agreements-Politics, Law and Economics	1
Journal of Business and Industrial Marketing	1
Journal of Business Ethics	2
Journal of Human Development and Capabilities	1
Journal of Intellectual Capital	1
Journal of Knowledge Management	1
Journal of Rural Studies	1
Journal of Strategic Information Systems	1
Journal of Technology Transfer	1
RBGN-Revista Brasileira de Gestao de Negocios	1
Sage Open	1
Science, Technology and Society	1
Spanish Journal of Agricultural Research	1
Sustainability	3
Systemic Practice and Action Research	1
Technological Forecasting and Social Change	2
Technology in Society	1
Technovation	1

Çalışma kapsamındaki MYS kavramını gelişen ekonomiler bağlamında ele alan makalelerin yayımlandıkları dergiler ve yayımlanan makale sayıları Tablo 4.4'te gösterilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre MYS ile ilgili çalışmada yer verilen 49 makalenin yayımlandığı toplam dergi sayısı 31'dir. Bu dergiler arasında en çok

makalenin yayımlandığı dergi ise “Technological Forecasting and Social Change” isimli dergi olmuştur.

Tablo 4.4: Makalelerin Yayımlandıkları Dergiler (MYS)

Makalelerin Yayımlandıkları Dergiler (MYS)	Makale Sayısı
Academia-Revista Latinoamericano de Administracion	1
Asian Journal of Technology Innovation	3
Behaviour and Information Technology	1
Canadian Public Policy-Analyse de Politiques	1
Chinese Management Studies	1
Climate Policy	1
Ecological Economics	1
Economia Politica	1
European Journal of Development	2
Journal of Development Studies	1
Journal of Global Information Technology Management	1
Journal of International Trade and Economic Development	1
Journal of International Management	1
Journal of Technology Transfer	2
Management and Organization Review	1
Plos One	1
Progress in Development Studies	1
Research Evaluation	1
Research Policy	3
Scientometrics	1
Science and Public Policy	2
Science, Technology and Society	1
South African Journal of Science	1
South African Journal of Economic and Management Sciences	1
Strategic Entrepreneurship Journal	1
Sustainability	3
Technological Forecasting and Social Change	8
Technology Analysis and Strategic Management	3
Technology in Society	1
Technovation	1
Zeitschrift für Wirtschaftsgeographie	1

4.3.3. Makalelerin Araştırma Alanlarına Göre Dağılımı

Belirlenen kriterlere göre çalışma kapsamına alınan 77 makalenin ait oldukları araştırma alanları Tablo 4.5’te verilmektedir. Tarım, ekonomi, coğrafya, bilgisayar bilimleri gibi çok çeşitli alanlarda sosyal inovasyon ve MYS araştırmaların konusunu oluşturmuştur. Kategoriler arasında “Multidisciplinary”, Interdisciplinary Applications” gibi alanlar ve alanların çeşitliliği, sosyal inovasyon ve MYS’nin çok katmanlı ve disiplinlerarası yapılarını doğrulamaktadır.

Tablo 4.5: Makalelerin Araştırma Alanları

Araştırma Alanları
Agriculture; Multidisciplinary, Soil Science
Business, Economics
Business, Ethics
Business, Management
Business, Regional and Urban Planning
Computer Science, Cybernetics; Ergonomics
Computer Science, Interdisciplinary Applications; Information Science and Library Science
Development Studies; Economics
Ecology; Economics, Environmental Sciences
Economics; Geography
Economics; Management
Economics; Public Administration
Engineering, Industrial, Management
Green and Sustainable Science and Technology
Information Science and Library Science
Multidisciplinary Sciences
Social Issues, Social Sciences, Interdisciplinary
Sociology

4.3.4. Makalelerin Temalarına Göre Dağılımı

Gelişen ekonomilerde sosyal inovasyon ile ilgili çalışmaların 21’inde nitel, 6’sında nicel ve 1’inde nitel ve nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Büyük çoğunluğu nitel olan çalışmalarda vaka analizi, içerik analizi, belge analizi, mülakat, yarı yapılandırılmış mülakat, yorumlayıcı analiz ve karşılaştırmalı analiz yöntemleri kullanılmıştır. Keşfedici ve tanımlayıcı araştırma tasarımlarının çoğunlukta olması gelişen ekonomilerde sosyal inovasyon konusunun yeni ve keşfedilmekte olan bir konu olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan çalışmaların vurgu yaptığı temaların iklim değişikliğinden kırsal kalkınmaya uzanan geniş bir yelpazede yer aldığı göze çarpmaktadır. Sosyal inovasyonun tabandan kaynaklanması ve herkesi kapsaması; sosyal inovasyonun yaygınlaşması için teşvik edici politikaların tasarımının ve iş birliğinin sosyal inovasyonun ortaya çıkması ve başarılı olup varlığını sürdürmesindeki önemi incelenen çalışmaların temel genel eğilimini oluşturmaktadır. Tablo 4.6 gelişen ekonomilerde sosyal inovasyonu ele alan ve çalışmaya dâhil edilen makalelerin temalarını göstermektedir.

Tablo 4.6: Makalelerin Temaları-Sosyal İnovasyon

İş birlikçi çaba ve ortaklaşa çalışmanın önemi (collaborative effort)	Tarım, kırsal kalkınma
Kırsal ve bölgesel kalkınmaya olan katkısı	İş birlikçi çaba ve ortaklaşa çalışmanın önemi (collaborative effort)
Çocuk işçiliği probleminin çözümündeki yeri	Sosyal inovasyonda sürdürülebilirliğin sağlanması için dijital teknolojilerin kullanılması
İletişim ve iş birliği için bir platform sunan e-ticaret kanalıyla sosyal inovasyon	Kriz zamanlarının toplumsal etkilerini tersine çevirmede teknolojinin sosyal inovasyon rolü görmesi
Kırsal sistemlerde sosyal inovasyon için iş birlikçi çaba ve çalışmanın önemi	Kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliği
Toplumsal vizyon, sosyal değerler ve olası ekonomik getirinin sosyal inovasyon üzerindeki etkisi	Bilgi ve iletişim teknolojilerinin sosyal inovasyon oluşturmada araç olarak kullanılması
Kırsal ve bölgesel kalkınmaya olan katkısı	İç kaynaklı sosyal girişimler vasıtasıyla sosyal inovasyon
Sosyal inovasyon örneği olarak bir üniversite eğitim modeli ve iş birliği örneği	Gençliğin gelişiminde teknolojiyi aracı kılması
Bir sosyal inovasyon örneği olarak mikrofinansın fakirlikle mücadelede ve kalkınmada kullanımı	MYS ve sosyal girişimcilik etkileşiminin sosyal inovasyonu tetiklemesi
İç kaynaklı sosyal inovasyon	Çevresel sorunların çözümünde sosyal inovasyon
Kitle kaynak kullanımı ve iş birliğinin önemi	Şiddet, yolsuzluk gibi toplumsal suçların önlenmesinde

Tablo 4.6'nın devamı

İklim değişikliğiyle mücadelede sosyal inovasyon	Yeni öğrenme pratikleri, yerel çözüm ve bağlantı (network) kapasitesiyle ilişkisi
Açık, ücretsiz yazılımlar ve uygulamalar vasıtasıyla sosyal inovasyon	Sosyal inovasyonun hem toplumsal hem ekonomik gelişmeye katkı sağlama fırsatlarını aynı anda sunması
Eğitimde ve öğrenmede sosyal inovasyon	Kayıt dışı ekonomi sorununa sistematik çözüm sunması

Gelişen ekonomilerde MYS ile ilgili çalışmaların 23'ünde nitel, 23'ünde nicel ve 3'ünde nitel ve nicel araştırma deseni birlikte kullanılmıştır. Tablo 4.7'de gelişen ekonomilerde MYS'yi ele alan ve çalışmaya dâhil edilen araştırmaların temaları gösterilmektedir. Her çalışmanın odak noktası ve öne çıkardığı konular genel olarak farklı da olsa hepsi bir bütün olarak MYS için tıpkı bir işletmede olduğu gibi ulusal düzeyde bir planlamanın ve bu planın değişen koşullara ve çizilen senaryolara göre güncellenmesi ve diğer aktörlerle paylaşılmasının önemini ortaya koymaktadır. Planlayıcı konumunda genel olarak devlet veya devlet kurumları bulunsa da MYS'nin tıpkı sosyal inovasyon gibi kapsayıcı ve etkileşimli yapısından dolayı bu planlara katkı sağlamaktan sistem içerisindeki tüm aktörler sorumluluk taşımaktadır.

Tablo 4.7: Makalelerin Temaları-MYS

MYS'nin zayıf ve parçalı olması rekabet gücünü düşürmekte ve ekonomik krize yol açabilmektedir	Politika oluşturma sürecinde gelecek teknoloji senaryolarının göz önünde bulundurulmasının kalkınmaya katkısı
MYS'ye yön veren araştırma-geliştirme politikalarının ekonomik büyümeyi nasıl geliştirdiği	Fikri mülkiyet hakları sistemlerine MYS'de yer verilmesi ve bunların MYS'nin amaçlarını desteklemesi, dolayısıyla kalkınmaya katkı sağlaması
Bilgi üretimi, uygulanması ve özümsemesinin inovasyonun verimliliğini artırması	Firmaların üniversitelere ve araştırma kurumlarına yakınlığı bilgi etkileşimi aracılığıyla firmaların yenilikçiliğini etkiler

Tablo 4.7'nin devamı

MYS'nin performansına kurumların etkisi	Üniversite-sanayi-devlet ilişkisi ve ikili kombinasyonlar şeklindeki ilişkilerinin önemi
Ar-Ge kurum ve kuruluşlarının verimliliği	Yenilik politikalarının gelecek senaryoları göz önünde bulundurularak oluşturulması ve kapsayıcı olmasının önemi
Teknoloji yoğun endüstrilerin gelişmesi için devletlerin uygulaması gereken araştırma-geliştirme politikaları	Devlet ve iş dünyası arasındaki istişare ve ilişki yenilik performansını etkilemektedir
İthalatlar kanalıyla yabancı teknolojilerin öğrenilmesi ve özümsemesi	MYS tarafından desteklendiğinde çevreyle ilgili düzenlemeler enerji teknolojileri alanında ihracat performansının itici güçlerinden biridir.
Patente dayalı bilgi akışı ve ulusal bilgi ağının önemi	Bilim ve teknoloji parklarının performansı içinde bulundukları bölgenin yenilikçi bir kültüre sahip olması ve yerel aktörlerin işbirlikçi tutum sergilemesine bağlıdır
Uluslararası Ar-Ge merkezlerinin ev sahibi ülkenin MYS'sine katkısı	MYS'nin bilim ve teknoloji döngülerini şekillendiren stratejilerinin bilgi tabanlı ekonomiye dönüşme sürecinde katkısı
Üçlü sarmal yapının ve teknoloji transferinin ikisinin birlikte gerekli olduğu ve birbirini pekiştirdiği vurgusu	Üniversitelerin patent ve sanayi ile iş birlikçi ilişkileri açısından MYS'deki yeri ve önemi
MYS'de küresel değer zincirlerine yer verilmesinin ekonomik kalkınmaya katkısı	Devletin izlediği stratejilerin ve uygulanan politikaların imitasyondan inovasyon ekonomisine dönüşümdeki etkisi
Üniversite-sanayi iş birliğini güçlendirmenin MYS için önemi	Üniversite bilim parklarının MYS'ye dahil edilmesinin önemi ve ekonomiye katkısı
Firmalar arasındaki iş birliğinin ve devletin Ar-Ge desteğinin yenilik çıktıları üzerindeki etkileri	Sürdürülebilir ekonomik büyüme için inovatif teknolojilerin önemi
Üniversite-sanayi iş birliği	Bilgi ve iletişim teknolojileri kaynaklı inovasyonların milli yenilik verimliliğine etkisi

Tablo 4.7'nin devamı

Politikaların kendilerinin de dinamik olması ve yenilenmesinin ekonomik çıktılar açısından önemi	MYS'deki aktörlerin faaliyetlerini koordine eden ve kolaylaştıran kurumsal bir çerçevenin önemi
Üniversite-sanayi-devlet ilişkileri ve kurumsal çerçevenin önemi	Ar-Ge mali teşvik sistemi politikasının MYS için önemi
Sanayi-üniversite ve sanayi-devlet araştırma kurumları iş birliğinin önemi ve belirleyici faktörleri; bunların ekonomik çıktılar üzerindeki etkileri	Teknoloji işletmesi kuluçka merkezlerinin MYS'deki yeri ve ekonomi için önemi
Araştırma alanlarında uzmanlaşmanın ve güncel kalmanın önemi; devletin MYS aktörleri arasında iş birliği sağlamak için aracılık vazifesinin önemi	Küresel değer zincirinde Ar-Geye odaklanmanın gelişmekte olan ülke firmaları ve MYS'si için önemi
İnformal firmaların yenilikçi değil taklitçi eğilim sergilemeleri, MYS'lerin formal yapıları destekleyici şekilde tasarlanmalarının önemi	Milli savunma Ar-Ge yenilik sisteminin MYS'deki yeri
MYS'nin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi	Kamu destekli araştırma kuruluşlarındaki araştırmacıları patent için teşvik eden unsurlar
MYS'de küresel değer zincirlerine yer verilmesinin kalkınmaya katkısı	Yerli-milli bilgi kapasitesinin MYS'nin kuvvetlendirilmesindeki önemi
Teknoloji kapasitesinin makro düzeyde ölçülebilmesi için sentetik göstergeler	MYS'nin güçlendirilmesinin iklim teknolojilerinin transfer hızına etkisi
Düzenleyici kurumların kapasitesi ve bağımsızlığı, altyapı ve ulusal planların önemi	Akademik kurumların endüstriyel kalkınma süreciyle entegre edilmesi, müfredat tasarımlarında sanayinin ihtiyaçlarının da göz önünde bulundurulması
MYS'nin firmaların uluslararasılaşmasındaki önemi	

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

İnovasyon, bilginin ekonomik ve sosyal faydalara dönüştürülmesi sürecidir ve her alanda ortaya konabilmektedir. Ancak son dönemlerdeki inovasyonların birçoğu teknik alanda gerçekleştiğinden inovasyon dendiğinde çoğunluğun aklına ilk olarak teknolojik inovasyon gelmektedir. Teknolojik inovasyon gerçek anlamda bir refah elde etmek için yeterli gelemeyebilmekte, maddî gelirlerin ve imkânların artması refahı garantilememektedir. Hatta teknolojik inovasyonun oluşması başka alanlarda inovasyon gerçekleştirilmesini gerektirebilmektedir. Örneğin daha uygun ve yeni bir çalışma sistemiyle çalışanların ve projelerin verimliliği artabilir ve bu yeni iklimin yenilikçi ürünler meydana getirme olasılığı yükselir (Ateş, 2022). Diğer taraftan teknolojik inovasyonlar başka meseleleri gündeme getirip başka inovasyonları zorunlu kılabilir. Örneğin sosyal medya kullanımının depresyon gibi çeşitli psikolojik rahatsızlıklara yol açabileceğine dair çalışmalar mevcuttur ve daha önce karşılaşılmamış bu tarz sorunlara yenilikçi çözümler gerekmektedir (Keles et al., 2020). Bu noktada sosyal inovasyon devreye girmektedir.

İnovasyon çalışmalarında her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğu ve multidisipliner düşünme tarzının elzem olduğu sonucuna varılmaktadır. Birinci önceliği olarak toplumsal faydayı gözeten sosyal inovasyon, özellikle gelişen ekonomilerde, arka plana itilmiş ya da kaynak ayrılamamış toplumsal sorunlara, etkileşim ve iş birliği bilinciyle hareket ederek yeni ve sürdürülebilir çözümler getirme amacıyla olduğundan ayrı bir öneme sahiptir. MYS ise özellikle altyapı, eğitim, finans ve hukuk gibi temel düzlemlerde yapılanmaları ve düzenlemeleri gerektiren, daha maddî amaçlara hizmet eden, kapsamı daha geniş, gelişen ekonomiler için sosyal inovasyon gibi önemli bir yere sahip olan bir olgudur. MYS de sosyal inovasyon gibi etkileşimi ve iş birliğini gerektirmektedir, en azından etkin ve verimli işlemesi bunları sağlayabilmesine bağlıdır. Amacı yeniliğin oluşmasını sağlayacak bir iklim yaratmak olan MYS, birincil amacı sosyal sorunlara yenilikçi ve öncekilerden daha faydalı ve kalıcı çözümler getirmek olan sosyal inovasyonu da kapsayacak şekilde tasarlanabilir. Bu şekilde sosyal inovasyonlar da daha sistematik bir yapıya kavuşacak, toplum sorunlarının çözülmesini bekleyen pasif bir aktör almaktan çıkıp sorunlarının çözülmesinde aktif bir oyuncu olarak yer alacaktır. Sosyal sorunlar çözüldükçe diğer alanlarda yenilik oluşturmak için daha fazla zaman ve enerji de bulabilecektir. Bu şekilde birbirini besleyen bir döngü meydana gelecektir.

Gelişmekte olan ülkelerin küresel ekonomi için artan önemine ve inovasyondaki yükselen rollerine rağmen, gelişen ekonomiler bağlamında sosyal inovasyon ve MYS'ye gösterilen akademik ilgi sınırlı kalmış, ancak son yıllarda artış gözlemlenmiştir. Sosyal inovasyon ve MYS'yi gelişen ekonomiler bağlamında ele alan çalışmalara 2000'li yıllardan itibaren rastlanmaktadır. Sosyal inovasyon, MYS'ye kıyasla araştırmacılar tarafından daha ileriki yıllarda inceleme kapsamına alınmıştır. Makale sayısında özellikle 2017 yılından itibaren kayda değer bir artış söz konusudur. İçinde bulunulan 2022 senesinin henüz yarısına gelinmediği göz önünde bulundurulursa bu eğilimin devam ettiği yönünde bir çıkarımda bulunulabilir. Bu çalışmada, sosyal inovasyon ve MYS gelişen ekonomiler bağlamında beraber ele alınarak literatürdeki boşluk giderilmeye çalışılmıştır. Özellikle kuvvetli bir MYS'nin geliştirmekte olan ülkeler için milli güvenlik açısından ne denli önemli olduğu geçtiğimiz şubat ayında Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesiyle gözler önüne serilmiştir. MYS'lerini kuvvetlendirmeleri geliştirmekte olan ülkelere birçok avantaj sağlayacaktır, bunlardan en önemlisi milli güvenliktir.

Sosyal inovasyonun tabandan kaynaklanması ve herkesi kapsamı, sosyal inovasyonun yaygınlaşması için teşvik edici politikaların tasarımının ve iş birliğinin sosyal inovasyonun ortaya çıkması ve başarılı olup varlığını sürdürmesindeki önemi, sosyal inovasyon ile ilgili incelenen çalışmaların temalarının genel eğilimini oluşturmaktadır. MYS ile ilgili yapılan araştırmalarda ise; her çalışmanın odak noktası ve öne çıkardığı konular genel olarak farklı da olsa hepsi bir bütün olarak MYS için tıpkı bir işletmede olduğu gibi ulusal düzeyde bir planlamanın ve bu planın değişen koşullara ve çizilen senaryolara göre güncellenmesi ve diğer aktörlerle paylaşılmasının ve koordinasyonun önemini ortaya koymaktadır. Planlayıcı konumunda ana rolde devlet bulunsada MYS'nin sosyal inovasyon gibi kapsayıcı ve etkileşimli yapısından dolayı bu planlara katkı sağlamaktan sistem içerisindeki tüm aktörler sorumludur.

Bu çalışma sonucunda, gelişen ekonomilerde hem sosyal inovasyonların artması hem de MYS'nin daha etkin bir şekilde çalışabilmesi için iş birlikçi ekosistemlerin geliştirilmesi gerektiğine ulaşılmıştır. İncelenen makalelerde, sosyal inovasyon için de MYS için de iş birlikçi ve etkileşimli bir çevre ve yenilikçi bir kültür ile dinamik ve etkin politikaların veya stratejilerin önemi vurgulanmaktadır. Bu çalışmada tespit edilmeye çalışılan gelişen ekonomiler bağlamında sosyal inovasyon ve MYS'yi ele alan çalışmaların temalarının politikaların tasarlanmasında yol gösterici olması umulmaktadır. Gelişen ekonomilerin öncelikli hedeflerinden biri sürdürülebilir

ekonomik büyüme ve bu büyümenin de etkisiyle çeşitlenen toplumsal sorunları etkin ve verimli yollarla çözmektir. İnovasyon bunu başarmanın en önemli yollarından biri olup sistematik bir yapıya kavuşması şarttır. Bunu ifade eden MYS, sosyal inovasyonu da kapsayacak şekilde tasarlandığında ve uygulandığında gelişen ekonomilerin öncelikli hedeflerinden olan maddi kalkınmanın yanı sıra insanî ve sosyal kalkınmayı mümkün kılabilecektir. Böylece gerçek anlamda bir gelişmişlik ve refah sağlanabilecektir. Bu çalışma kapsamında incelenen makalelerin trend temaları olarak belirlenen, inovasyonu mümkün kılan iş birlikçi ve etkileşimli davranışların ve çevrelerin arkasında yatan unsurlar başka bir araştırmanın konusu olabilir.

KAYNAKLAR

- Afzal M. N. I., (2014), “An empirical investigation of the National Innovation System (NIS) using Data Envelopment Analysis (DEA) and the TOBIT model”, *International Review of Applied Economics*, 28 (4), 507-523.
- Arocena R., Sutz J., (2002), “Innovation systems and developing countries”, DRUID (Danish Research Unit for Industrial Dynamics) Working Paper, 2 (05).
- Ateş S. A., (2022), “Sosyal İnovasyon: Yeni Ortak Akıl Girişimci Ruhu”, 1. Baskı, Kaknüs Yayınları.
- Baptista N., Pereira J., Moreira A. C., De Matos N., (2019), “Exploring the meaning of social innovation: A categorisation scheme based on the level of policy intervention, profit orientation and geographical scale”, *Innovation: Organization & Management*, 21 (3), 1–19.
- Băzăvan A., (2019), “Chinese government’s shifting role in the national innovation system”, *Technological Forecasting and Social Change*, 148, 119738.
- Bengtsson M., (2016), “How to plan and perform a qualitative study using content analysis”, *NursingPlus Open*, 2, 8-14.
- Borzaga C., Bodini R., (2014), “What to make of social innovation? Towards a framework for policy development”, *Social Policy and Society*, 13 (3), 411-421.
- Boulding K. E., (1985), “The World as a Total System”, Sage Publications.
- Bozkurt C., (2015), “R&D expenditures and economic growth relationship in Turkey”, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5 (1), 188-198.
- Buesa M., Heijs J., Ramirez Pellitero M., Baumert T., (2006), “Regional systems of innovation and the knowledge production function: The Spanish case”, *Technovation*, 26, 463-472.
- Burnard P., (1995), “Interpreting text: An alternative to some current forms of textual analysis in qualitative research”, *Social Sciences in Health*, 1 (4), 236-245.
- Cajaiba-Santana G., (2014), “Social innovation: Moving the field forward. A conceptual framework”, *Technological Forecasting and Social Change*, 82, 42-51.
- Casadella V., (2018), “Innovation Systems in Emerging Economies: MINT (Mexico, Indonesia, Nigeria, Turkey)”, 1th Edition, John Wiley & Sons.
- Caulier-Grice J., Davies A., Patrick R., Norman W., (2012), “Defining social innovation”, A deliverable of the project: “The theoretical, empirical and policy foundations for building social innovation in Europe” (TEPSIE), European Commission–7th Framework Programme, Brussels: European Commission, DG Research, 22.
- Cooke P., Morgan K., (1998), “The Associational Economy: Firms, Regions and Innovation”, 1st edition, Oxford University Press.
- Çelik H., Baykal N. B., Memur H. N. K., (2020), “Nitel veri analizi ve temel ilkeleri”, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8 (1), 379-406.

- De Propriis L., (2002), "Types of innovation and inter-firm co-operation", *Entrepreneurship & Regional Development*, 14 (4), 337-353.
- Drucker P. F., (1987), "Social innovation: Management's new dimension", *Long Range Planning*, 20 (6), 29-34.
- Duttagupta R., Pazarbasioglu C., (2021), "Emerging markets must balance overcoming the pandemic, returning to more normal policies, and rebuilding their economies", *Finance and Development*, 58 (2), 4-9.
- Edwards-Schachter M., Wallace M. L., (2017), "Shaken, but not stirred: Sixty years of defining social innovation", *Technological Forecasting and Social Change*, 119, 64-79.
- Edwards-Schachter M., (2018), "The nature and variety of innovation", *International Journal of Innovation Studies*, 2 (2), 65-79.
- Egbetokun A., Oluwadare A. J., Ajao B. F., Jegede O. O., (2017), "Innovation systems research: an agenda for developing countries", *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 3 (4), 25.
- Elçi Ş., (2006), "İnovasyon: Kalkınma ve Rekabetin Anahtarı", 7. Baskı, Nova Basın Yayın.
- Etzkowitz H., (2003), "Innovation in innovation: the triple helix of university-industry-government relations", *Social Science Information*, 42 (3), 293-338.
- Foroudi P., Akarsu T. N., Marvi R., Balakrishnan J., (2021), "Intellectual evolution of social innovation: A bibliometric analysis and avenues for future research trends", *Industrial Marketing Management*, 93, 446-465.
- Freeman C., (1974), "The economics of industrial innovation", Harmondsworth: Penguin Books.
- Freeman C., (1987), "Technology, policy, and economic performance: lessons from Japan", Frances Pinter.
- Freeman C., (1995), "The national system of innovation in historical perspective", *Cambridge Journal of Economics*, 19 (1), 5-24.
- Galindo M. Á., Méndez M. T., (2014), "Entrepreneurship, economic growth, and innovation: Are feedback effects at work?", *Journal of business research*, 67 (5), 825-829.
- Gault F., (2018), "Defining and measuring innovation in all sectors of the economy", *Research Policy*, 47 (3), 617-622.
- Günay D., Çalık A., (2019), "İnovasyon, icat, teknoloji ve bilim kavramları üzerine", *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 1-11.
- Harvie C., Lee H. H., (2003), "Export-led industrialisation and growth: Korea's economic miracle, 1962-1989", *Australian Economic History Review-Economic History Society of Australia and New Zealand*, 43 (3), 256-286.
- Herrera A., Montiel M., Solleiro J. L., Luna R. C. K., (2007), "A comparative analysis of innovation policy in Mexico, Spain, Chile and Korea", *PICMET '07- 2007 Portland*

International Conference on Management of Engineering & Technology, 392-400, Portland, OR, USA, 05-09 August.

Ims K. J., Zsolnai L., (2014), "Ethics of social innovation", *Society and Business Review*, 9 (2), 186-194.

Keles B., McCrae N., Grealish A., (2020), "A systematic review: the influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents", *International Journal of Adolescence and Youth*, 25 (1), 79-93.

Khandker A., (2016), "Why is the South Korean growth experience different? An analysis of the differences of per capita GDP between South Korea and South Asian countries", *Economic Change and Restructuring*, 49 (1), 41-69.

Lema R., Kraemer-Mbula E., Rakas M., (2021), "Innovation in developing countries: examining two decades of research", *Innovation and Development*, 11 (2), 189-210.

Leydesdorff L., Smith H. L., (2022), "Triple, quadruple, and higher-order helices: historical phenomena and (neo-) evolutionary models", *Triple Helix*, 9 (1), 6-31.

Lundvall B. Å., (2002), "Innovation, Growth, and Social Cohesion: The Danish Model", Edward Elgar Publishing.

Lundvall B. Å., (2007), "National innovation systems-analytical concept and development tool", *Industry and Innovation*, 14 (1), 95-119.

Lundvall B. Å., Joseph K. J., Chaminade C., Vang J., (2009), "Handbook of Innovation Systems and Developing Countries: Building Domestic Capabilities in a Global Setting", Edward Elgar Publishing.

Lundvall, B. Å., (2016), "The Learning Economy and the Economics of Hope", Anthem Press.

Maloney W. F., (2017), "Revisiting the national innovation system in developing countries", *World Bank Policy Research Working Paper No. 8219*.

Matei M. M., Aldea A., (2012), "Ranking national innovation systems according to their technical efficiency", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 62, 968-974.

Metcalf S., (1995), "Technology systems and technology policy in an evolutionary framework", *Cambridge Journal of Economics*, 19 (1), 25-46.

Mihci H., (2019), "Social innovation: a conceptual survey and implications for development studies", *Innovation and Development*, 9 (1), 105-123.

Moser P., (2013), "Patents and innovation: evidence from economic history", *Journal of Economic Perspectives*, 27 (1), 23-44.

Moulaert F., MacCallum D., Hillier J., (2013), "The International Handbook on Social Innovation", Edward Elgar Publishing.

Mulgan G., (2006), "The process of social innovation", *Innovations: Technology, Governance, Globalization*, 1 (2), 145-162.

Mumford M. D., (2002), "Social innovation: Ten cases from Benjamin Franklin", *Creativity Research Journal*, 14 (2), 253-266.

- Negro S. O., Hekkert M. P., (2008), “Explaining the success of emerging technologies by innovation system functioning: the case of biomass digestion in Germany”, *Technology Analysis and Strategic Management*, 20 (4), 465-482.
- Nelson R. R., (1993), “National Innovation Systems: A Comparative Analysis”, 1st Edition, Oxford University Press.
- Nelson R. R., Rosenberg N., (1993), “American universities and technical advances in industry”, *Research Policy*, 23, 323–348.
- Niosi J., Saviotti P., Bellon B., Crow M., (1993), “National systems of innovation: in search of a workable concept”, *Technology in Society*, 15 (2), 207-227.
- Niosi J., (2018), “National Systems of Innovation in Developing Countries”. In: J. Niosi, Editor, “Innovation Systems, Policy and Management”, Cambridge University Press.
- Oke A., (2007), “Innovation types and innovation management practices in service companies”, *International Journal of Operations & Production Management*, 27 (6), 564-587.
- Öztürk M. C., (2016), “İletişimci Bakış Açısıyla Sosyal İnovasyon”, 1. Baskı, Detay Yayıncılık.
- Patel P., Pavitt K., (1994), “National innovation systems: why they are important, and how they might be measured and compared”, *Economics of Innovation and New Technology*, 3 (1), 77-95.
- Phillips W., Lee H., Ghobadian A., O'Regan N., James P., (2015), “Social innovation and social entrepreneurship: a systematic review”, *Group and Organization Management*, 40 (3), 428-461.
- Phills J. A., Deiglmeier K., Miller D. T., (2008), “Rediscovering social innovation”, *Stanford Social Innovation Review*, 6 (4), 34-43.
- Pol E., Ville S., (2009), “Social innovation: Buzz word or enduring term?”, *The Journal of Socio-Economics*, 38 (6), 878-885.
- Rao-Nicholson R., Vorley T., Khan Z., (2017), “Social innovation in emerging economies: A national systems of innovation based approach”, *Technological Forecasting and Social Change*, 121 (3), 228-237.
- Reichstein T., Salter A., (2006), “Investigating the sources of process innovation among UK manufacturing firms”, *Industrial and Corporate Change*, 15 (4), 653-682.
- Renz S. M., Carrington J. M., Badger T. A., (2018), “Two strategies for qualitative content analysis: an intramethod approach to triangulation”, *Qualitative Health Research*, 28 (5), 824-831.
- Sharif N., (2006), “Emergence and development of the national innovation systems concept”, *Research Policy*, 35, 745–766.
- Si S., Chen H., (2020), “A literature review of disruptive innovation: What it is, how it works and where it goes”, *Journal of Engineering and Technology Management*, 56, 101568.

Solis-Navarrete J. A., Bucio-Mendoza S., Paneque-Gálvez J., (2021), “What is not social innovation”, Technological Forecasting and Social Change, 173, 121190.

Stewart I., Fenn P., (2006), “Strategy: the motivation for innovation”, Construction Innovation, 6 (3), 173-185.

Urabe K., Child J., Kagono T., (1988), “Innovation and Management: International Comparisons”, De Gruyter.

Ültay E., Akyurt H., Ültay N., (2021), “Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi”, IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (10), 188- 201.

Web 1, (2007), “In and out of sync. The challenge of growing social innovations”, <https://www.youngfoundation.org/wp-content/uploads/2013/03/In-and-out-of-sync-the-challenge-of-growing-social-innovations-Sept-2007.pdf> , (Erişim Tarihi: 14/04/2022).

Web 2, (2018), “Oslo Manual 2018”, <https://www.oecd.org/sti/inno/oslo-manual-2018-info.pdf>, (Erişim Tarihi: 15/04/2022).

Web 3, (2022), <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 15/04/2022).

Web 4, (2011), “The Analysis of Social Innovation as Social Practice”, <https://www.zsi.at/object/publication/1566/attach/The%20Analysis%20of%20Social%20Innovations%20as%20Social%20Practice.pdf>, (Erişim Tarihi: 16/04/2022).

Web 5, (2007), “Social Innovation: What it is, why it matters, how it can be accelerated”, <http://www.youngfoundation.org/node/460>, (Erişim tarihi: 14/04/2022).

Web 6, (2008), “Transformers: How Local Areas Innovate to Address Changing Social Needs”, <https://i3w7d2w8.stackpathcdn.com/wp-content/uploads/2013/02/Transformers-How-local-areas-innovate-to-address-changing-social-needs-January-2008.pdf?x28445>, (Erişim tarihi: 14/04/2022).

Web 7, (1999), “Implications of national innovation systems for developing countries: Managing change and complexity in economic development”, <https://ideas.repec.org/p/unm/unuint/199903.html>, (Erişim tarihi: 20/04/2022).

Web 8, (2022) “Gross domestic spending on R&D (indicator)”, (<https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>, Erişim Tarihi: 14/06/2022).

Web 9, (2022), “Researchers (indicator)”, <https://data.oecd.org/rd/researchers.htm#indicator-chart>, (Erişim Tarihi: 14/06/2022).

Web 10, (2022), “How Much Does Your Country Invest in R&D”, <http://uis.unesco.org/apps/visualisations/research-and-development-spending/>, (Erişim Tarihi: 18/06/2022).

Yakut Çayır M., Sarıtaş M. T., (2017), “Nitel veri analizinde bilgisayar kullanımı: bir betimsel içerik analizi (2011-2016)”, NEF Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 11 (2), 518-544.

Yunus M., (2011),” Building Social Business. The New Kind of Capitalism that Serves Humanities Most Pressing Needs”, Public Affairs.

Ziemnowicz C., (2013), “Joseph A. Schumpeter and innovation”. In: E.G. Carayannis, Editor, “Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation and Entrepreneurship”, Springer.

ÖZGEÇMİŞ

Veciye Taşcı, 2010 yılında Balıkesir Rahmi Kula Anadolu Lisesi'nden mezun olduktan sonra Sabancı Üniversitesi Ekonomi bölümünde tam burslu olarak 2015 yılında lisans ve 2017 yılında yüksek lisansını (tezsiz) tamamlamıştır. 2017 Aralık ayında TÜBİTAK BİLGEM'de satın alma personeli olarak iş hayatına başlamış ve 2022 Mart ayına kadar burada çeşitli görevlerde bulunmuştur. 2019 yılında Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Strateji Bilimi Anabilim dalında Yüksek Lisans eğitimine ve 2022 Mart ayında aynı bölümde Araştırma Görevlisi olarak vazifeye başlamıştır.

